ORTODOKSİA
AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE
İMTİYAZ SAHİBİ: HRİSTOPOLİS MİTROPOLİTİ
MELETİOS LUKAKİS
MAHAL İDARE FENER
RUM PATRİKHANESİ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΦΑΝΑΡΙΟΝ

ΕΤΟΣ Θ' ΜΑΪΟΣ 1934 ΤΕΥΧΟΣ 101

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τύποις «Φαζιλὲτ».

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΝΗΝ ΤΗΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ

Η ΝΕΝΟΜΙΣΜΕΝΗ κατ' ἔτος Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ ἐπίσκεψις εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ τὰ Νοσοκομεῖα Βαλουκλῆ ἐγένετο ἐφέτος τὴν Κυριακὴν τῆς Σαμαρείτιδος. Ἐλειτούργησεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετὰ τῶν Μελῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐψάλη τὸ μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν μοχθησάντων διὰ τὴν σύμπηξιν καὶ προαγωγὴν τῶν Φιλανθρωπικῶν ἡμῶν Καταστημάτων, τῶν κεκοιμημένων μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ Γένους. Ἐγένετο δέησις ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ ἱερῷ χώρῳ τῶν Καταστημάτων τούτων ἐργαζομένων, περιθαλπόντων καὶ περιθαλπομένων. Μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν καὶ τὸ μνημόσυνον ἐψάλη Πατριαρχικὸν τρισάγιον ἐπὶ τῶν τάφων τῶν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Μονῆς ἀναπαυομένων Πατριαρχῶν.

Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὑπεδέχθησαν ἀφιχθεῖσαν ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Τρωάδος Εὐστάθιος, μετὰ τοῦ κλήρου τῆς Μονῆς καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ναοῦ αὐτῆς. Εἰς τὴν Λειτουργίαν παρέστησαν οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, οἱ Ἔφοροι τῶν Νοσοκομείων Βαλουκλῆ, οἱ ἰατροί, ἔγκριτοι ὁμογενεῖς καὶ πλῆθος λαοῦ. Τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ ἐκ τῶν Καθηγητῶν τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Κορωναῖος.

Ἠκολούθησε δεξίωσις εἰς τὴν Αἴθουσαν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ἔνθα ὁ Ἡγούμενος Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Τρωάδος Εὐστάθιος προσεφώνησεν ἐξ ὀνόματος τῆς Μονῆς τὴν Α.Θ. Παναγιότητα, ἐκφράσας αἰσθήματα χαρᾶς καὶ συγκινήσεως διὰ τὴν ἐπίσκεψιν. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπαντῶσα ἐπήνεσε τὸ ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ναοῦ, διακρινομένης διὰ τὴν φιλοτιμίαν της καὶ τὸν ζῆλον ὑπὲρ τοῦ ἱστορικοῦ προσκυνήματος τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

***

Ἐκεῖθεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης καὶ οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολῖται κατηυθύνθησαν εἰς τὰ Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα, γενόμενοι δεκτοὶ μετὰ τῶν προσηκουσῶν τιμῶν ἐκ μέρους τῆς Ἐφορείας, τῆς Διευθύνσεως καὶ τῶν ἰατρῶν. Παρεκάθησαν εἰς τὸ παρατεθὲν κατὰ τὰ εἰωθότα γεῦμα. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐφορείας κ. Ν. Λαγούτης ἐν προσφωνήσει διηρμήνευσε τὴν χαρὰν καὶ τὴν συγκίνησιν τῆς Ἐφορείας καὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν Νοσοκομείων διὰ τὴν ὑψηλὴν ἐπίσκεψιν καὶ ἐξέθηκεν ἐν ὀλίγοις τὰ ἐπιτελεσθέντα κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπαντῶσα εἶπε τὰ ἑξῆς:

Κύριε Πρόεδρε,

Προσωπικῶς καὶ ἐξ ὀνόματος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου εὐχαριστοῦμεν Ὑμῖν, τῇ ἐντίμῳ Ἐφορείᾳ καὶ τῷ εὐγενεῖ διερμηνεῖ τῶν αἰσθημάτων ὑμῶν πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ ἡμᾶς ἐπὶ τῇ ἐπισκέψει ἡμῶν εἰς τὰ ἱερὰ ταῦτα Ἄσυλα, ὅπου ἐμπράκτως ὑπηρετεῖται ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη.

Ἐκφράζοντες, ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ ταύτῃ εὐκαιρίᾳ, πρὸς Ὑμᾶς, Κύριε Πρόεδρε, καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Ἐντίμου Ἐφορείας, πρὸς τοὺς σοφοὺς ἀρχηγοὺς καὶ βοηθοὺς τῶν διαφόρων κλινικῶν καὶ τμημάτων καὶ πρὸς πάντας καθόλου τοὺς πονοῦντας καὶ κοπιῶντας ἐν τοῖς ἱεροῖς τούτοις ὑπὲρ τοῦ πλησίον ἀσύλοις τὴν μεγάλην τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας χαρὰν ἐπὶ τοῖς ἐπιτελεσθεῖσι καὶ ἐπιτελουμένοις ἐν αὐτοῖς μετὰ τοσαύτης αὐτοθυσίας καὶ σοφίας ἔργοις ἀγάπης καὶ φιλαδελφίας, εὐλογοῦμεν πάντας δι' ἀμφοτέρων τῶν Πατριαρχικῶν ἡμῶν χειρῶν καὶ ἐπικαλούμενοι τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου ἐνίσχυσιν ὑμῶν εἰς τὸ ἱερόν, ὑψηλὸν καὶ ἄνευ ὁρίων εὐγενὲς ἔργον ὑμῶν, ὑψοῦμεν τὸ ποτήριον εἰς ὑγείαν μὲν πάντων ὑμῶν, ἑδραίωσιν δὲ καὶ εὐστάθειαν τῶν ἱερῶν ἱδρυμάτων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσιν ἀληθινὸν στόλισμα διὰ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ Γένους ἡμῶν.

Μετὰ τὸ γεῦμα ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετὰ τῶν Ἁγίων Ἀρχιερέων, τῶν ἰατρῶν καὶ ἄλλων περιῆλθε τὰ διάφορα τμήματα τῶν Νοσοκομείων, παραμυθουμένη τοὺς ἀσθενεῖς, πρὸς οὓς ἀπηύθυνε τὸν χαιρετισμὸν τῆς Ἀναστάσεως «Χριστὸς Ἀνέστη». Εἰς τὸ Γηροκομεῖον ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἤκουσε τὸν Ἑσπερινὸν ἐν τῷ ἐκεῖ Ναΐδρίῳ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ. Ἐκεῖθεν κατηυθύνθη εἰς τὸ Νεκροταφεῖον τῶν ἀγνώστων καὶ ἀπόρων, ὧν τὰ ὀνόματα ὁ Κύριος μόνον γιγνώσκει, καὶ ἔψαλε τρισάγιον ὑπὲρ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐκεῖ εὑρῆκαν ἀνάπαυσιν.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. Γ. ΚΟΝΔΥΛΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ

ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΑΡΟΝΤΑ μῆνα ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ δεξιωθῇ ἐπιφανῆ προσωπικότητα τὸν Ἐξοχώτατον Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Ἑλλάδος Στρατηγὸν κ. Γ. Κονδύλην, ἐπισκεφθέντα τὴν Τουρκίαν ἐπὶ τῷ τέλει ἵνα ἐνισχυθῶσιν αἱ μεταξὺ τῶν δύο εὐγενῶν λαῶν Τούρκων καὶ Ἑλλήνων δεσμοὶ φιλίας, ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ συνεργασίας.

Εἰς τὰ Πατριαρχεῖα προσῆλθε τῇ 9ῃ παρόντος μηνὸς περὶ ὥραν 19ην. Συνωδεύετο ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ κ.Καθενιώτου Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Στρατιωτικῆς ἀποστολῆς, ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος κ. Ρ. Ρωσέττη, τοῦ Γενικοῦ ἐνταῦθα Προξένου κ. Δ. Καψάλη, τοῦ ἐν Σμύρνῃ Προξένου κ. Ἀ. Γώγου, τοῦ ἐνταῦθα ὑποπροξένου κ. Δ. Λάμπρου καὶ τοῦ ἰατροῦ κ. Μισιρλόγλου. Οἱ πολιτικοὶ ἔφερον τὴν ἐπίσημον περιβολὴν μὲ ὑψηλὸν πῖλον, οἱ δὲ στρατιωτικοὶ τὴν μεγάλην στολήν των μὲ ὅλα τὰ παράσημά των.

Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πύλην τοῦ Πατριαρχείου προϋπήντησαν τὸν ὑψηλὸν ἐπισκέπτην ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιμανδρίτης Ἀδαμάντιος, φέρων ἐπανωκαλύμμαυχον καὶ σταυρὸν καὶ ὁ Α΄ Διερμηνεὺς τῶν Πατριαρχείων Σπ. Κωνσταντινίδης. Τῆς πομπῆς προηγοῦντο οἱ Πατριαρχικοὶ κλητῆρες. Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν εἴσοδον ἵσταντο ὁ Μέγας Ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος καὶ ὁ Μέγας Ἀρχιδιάκονος Γρηγόριος μετὰ τῶν Διακόνων τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, οἵτινες ἠκολούθησρν τὴν πομπήν. Εἰς τὴν Αἴθουσαν τῆς Παναγίας ἵσταντο οἱ Πατριαρχικοὶ Ἐφημέριοι καὶ τρεῖς Ἀρχιμανδρῖται τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Εἰς τὴν Αἴθουσαν τῶν Πατριαρχῶν ἀνέμενεν ὁ Πρωτοσυγκελλεύων Μητροπολίτης Λαοδικείας Δωρόθεος. Ἡ Α. Σεβασμιότης παρέλαβε τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν Ὑπουργὸν καὶ τὴν συνοδείαν αὐτοῦ καὶ συνοδευόντων τῶν ὡς ἄνω ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς τὴν Αἴθουσαν τοῦ Θρόνου ὅπου ἀνέμενεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετὰ Συνοδικῶν Ἀρχιερέων.

Ὁ κ. Γ. Κονδύλης κατησπάσθη τὴν Δεξιὰν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ συνέστησε τὸν Στρατηγὸν Καθενιώτην καὶ τοὺς λοιποὺς συνοδοὺς οἵ ὁποῖοι πάντες ἠσπάθησαν τὴν Πατριαρχικὴν Δεξιάν. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνέστησε τοὺς Ἁγίους Ἀρχιερεῖς. Τὸν κ. Γ. Κονδύλην, λαβόντα θέσιν δεξιᾷ, ἡ Α. Θ. Παναγιότης προσεφώνησεν διὰ τῶν ἑξῆς:

Κύριε Πρόεδρε,

Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία μετ᾽ ἀληθινῆς συγκινήσεως ὑποδέχεται τὴν Ὑμετέραν πεφιλημένην Ἐξοχότητα εἰς τὴν Ἁγίαν Αὐτῆς Ἕδραν καὶ μετὰ θερμῆς στοργῆς προσφωνεῖ Αὐτῇ τὸ «ὡς εὖ παρέστη».

Οἱ ὑψηλοὶ καὶ ἱεροὶ σκοποὶ τῆς ἐπισκέψεως τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος εἰς τὴν ὡραίαν καὶ ἱστορικὴν πρωτεύουσαν τῆς εὐγενοῦς ταύτης Χώρας, σκοποὶ τῶν ὁποίων ἱερώτεροι καὶ ὑψηλότεροι δὲν δύνανται νὰ ὑπάρξωσι — διότι οὐδὲν ἱερώτερον καὶ ὑψηλότερον τῆς εἰρήνης — συγκινοῦσι βαθύτατα καὶ μυχιαίτατα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, Ἥτις νυχθημερὸν θερμὰς ἀναπέμπει πρὸς τὸν Θεὸν τῆς εἰρήνης εὐχὰς καὶ δεήσεις ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου.

Διὰ τοὺς ἱεροὺς καὶ ὑψηλοὺς τούτους σκοποὺς τῆς ἐπισκέψεως τῆς Ὑμετέρας πεφιλημένης Ἐξοχότητος εἰς τοὺς μεγάλους Κυβερνήτας τῆς Χώρας ἡμῶν καὶ διὰ τοὺς ἰδιαιτέρους πόνους Αὐτῆς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, συγχαίρομεν Αὐτῇ θερμῶς καὶ εὐλογοῦμεν Αὐτὴν ἐξ ὀνόματος τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ παρακαλοῦμεν ὅπως διαβιβάσῃ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν Αὐτῆς εἰς Ἀθήνας τῷ Ἐξοχωτάτῳ Προέδρῳ τῆς Δημοκρατίας, τῷ Ἐξοχωτάτῳ Πρωθυπουργῷ, τῇ Ἐντίμῳ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει καὶ τῷ εὐγενεῖ Ἑλληνικῷ Λαῷ τὴν χαρὰν καὶ τὰς εὐλογίας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας διὰ τοὺς ὡραίους πόνους αὐτῶν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῶν λαῶν.

Εἴθε, Κύριε Πρόεδρε, ὁ Θεὸς νὰ ἐνισχύῃ πάντοτε τοὺς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἐργαζομένους καὶ νὰ στέφῃ ὑπὸ ἐπιτυχίας τοὺς ἀγῶνας τῶν ὑψηλῶν

καὶ εὐγενῶν ἐκείνων Κυβερνητῶν τῶν λαῶν οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται καὶ μοχθοῦσιν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου.

Ὡς εὖ παρέστητε, Κύριε Πρόεδρε, καὶ εὐγενεῖς συνεργάται Αὐτοῦ.

Ὁ κ. Κονδύλης εἶπε τὰ ἑξῆς:

Παναγιώτατε,

Εἶμαι λίαν συγκεκινημένος καὶ εὐχαριστῶ θερμότατα διὰ τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους ἡ Ὑμετέρα Θειοτάτη Παναγιότης εὐηρεστήθη νὰ μοὶ ἀπευθύνῃ ἐξ ὀνόματος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῆς ὁποίας εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλουσι πραγματοποιηθῇ οἱ ἱεροὶ σκοποὶ τῆς εἰρήνης, οἵτινες μετὰ τοιαύτης ἐπιδιώκονται ἐμμονῆς, τόσον ὑπὸ τῶν μεγάλων Κυβερνητῶν τῆς φίλης καὶ φιλοξένου ταύτης χώρας ὅσον καὶ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἀποτελοῦσι δὲ τὸν διακαέστερον πόθον τῶν δύο λαῶν.

Ὄντως, ὡς ἰδιαιτέρως ἡ Ὑμετέρα Θειοτάτη Παναγιότης ἐτόνισεν, οὐδὲν ἱερώτερον καὶ ὑψηλότερον τῆς εἰρήνης. Θεωρῶ περιττὸν νὰ ἐξάρω ὅτι αἱ συνομιλίαι ἃς ἔσχον ἐν Ἀγκύρᾳ μετὰ τῶν ἰθυνόντων τὰς τύχας τοῦ εὐγενοῦς Τουρκικοῦ λαοῦ, ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην καθοδήγησιν τοῦ μεγάλου του Ἀναμορφωτοῦ, διατρανοῦσιν ἅπαξ ἔτι τὴν ἀπόφασιν Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος ὅπως ἡνωμέναι δι' ἀρρήκτων δεσμῶν φιλίας οὐδενὸς φεισθῶσι κόπου ἵνα καταστήσωσι τὴν εἰρήνην ἀκλόνητον καὶ παγίαν.

Δὲν θέλω λείψῃ νὰ μεταδώσω τῷ κ. Προέδρῳ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τοῖς συνεργάταις μου καὶ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ τὰς εὐχὰς τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος καὶ τὰς εὐλογίας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, αἵτινες θέλουσιν ἀποτελέσει πολύτιμον ἐνίσχυσιν ὅλων ἡμῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ θεαρέστου τούτου ἔργου.

Παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Θ. Παναγιότητα καὶ τοὺς Σεβασμ. ἁγίους Συνοδικοὺς ὅπως δεχθῶσι

τὴν ἔκφρασιν τῶν βαθυτάτων αἰσθημάτων σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως ἐμοῦ τε καὶ τῶν συνεργατῶν μου.

Ἀκολούθως προσεφέρθησαν ἀναψυκτικὰ καὶ ἐπηκολούθησε συνομιλία. Περὶ τὸ τέλος, ὀρθίων ἱσταμένων πάντων, ἡ Α. Θ. Παναγιότης προσέφερεν εἰς τὸν κ. Γ. Κονδύλην Πατριαρχικὸν Δῶρον, πολύτιμον Σταυρόν. Προσφέρουσα τὸν Σταυρὸν εἶπε τὰ ἑξῆς:

Κύριε Πρόεδρε,

Εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἱστορικῆς ἐπισκέψεως τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος εἰς τὴν ἕδραν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ εὐλογίαν τῶν ὡραίων πόνων Αὐτῆς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῶν λαῶν, ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία διὰ τῶν Πατριαρχικῶν ἡμῶν χειρῶν προσφέρει τῇ Ὑμετέρᾳ πεφιλημένῃ Ἐξοχότητι τὸν τίμιον Σταυρόν.

Ὁ κ. Γ. Κονδύλης ἐξέφρασε τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ συγκίνησιν, δηλώσας ὅτι θὰ διατηρήσῃ τὴν ἱερὰν προσφορὰν ὡς κειμήλιον τιμαλφές.

Ὁ Ἕλλην Ὑπουργὸς ἐπεσκέφθη ἀκολούθως μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπισήμων τὸ Σκευοφυλάκιον τοῦ Πατριαρχείου. Ἀναχωροῦντες προεπέμφθησαν μετὰ τῶν αὐτῶν τιμῶν. Ἡ ὅλη ἐπίσκεψις διήρκεσε μίαν ὥραν.

*
* *

Ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπέδωκε τὴν ἐπίσκεψιν ἀνελθοῦσα εἰς τὸ Πέρα Παλάς. Συνωδεύετο ὑπὸ τοῦ Πρωτοσυγκελλεύοντος Μητροπολίτου Λαοδικείας Δωροθέου. Ἐγένετο δεκτὴ μὲ ἐκδηλώσεις βαθείας εὐλαβείας ἀπὸ μέρους τοῦ κ. Γ. Κονδύλη καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισήμων.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΝΗΣ

ΗΤΟΙ Η "ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ" ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Γ′

Τὸ μέλλον.

Ὅταν μία Κίνησις, ὡς ἡ ἡμετέρα, εὑρίσκεται ἐν πορείᾳ, ὀφείλει πάντοτε νὰ προσέχῃ, μήπως ὑπὲρ τὸ προσῆκον ἀπασχολεῖται εἰς τὸ ἔργον πῶς νὰ διατελῇ ἐν κινήσει καὶ λησμονῇ τὸν σκοπόν, χάριν τοῦ ὁποίου ἐτέθη εἰς κίνησιν. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Κινήσει δέον νὰ ἀποφύγωμεν δύο κινδύνους. Ὁ ***πρῶτος*** τούτων εἶνε νὰ διατίθηται τόσον πολὺ χρῆμα, πολὺς χρόνος καὶ πολλὴ δραστηριότης εἰς ζητήματα ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως, ὥστε κάτωθεν ἀπατηλῆς ἐπιφανείας καὶ δράσεως νὰ κρύπτηται βραδεῖα μόνον πρόοδος ἐν τῷ πραγματικῷ ἔργῳ τῆς Κινήσεως. Βεβαίως διορισμοὶ θὰ γίνωνται, πρακτικὰ θὰ κρατῶνται, τὰ οἰκονομικὰ θὰ τυγχάνωσι διαχειρίσεως καὶ λογαριασμοὶ θὰ δίδωνται. Τὰ πράγματα αὐτὰ χρήζουσι χρήματος, χρόνου καὶ ἐνεργείας. Ἀλλ' ἂν δὲν ἐξοδεύηται περισσότερον χρῆμα, χρόνος καὶ ἐνέργεια εἰς τὴν πραγματικὴν σπουδὴν καὶ συγκριτικὴν μελέτην τῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ἀντιλήψεων, τότε αἱ ἀναλογίαι εἶνε ἐσφαλμέναι καὶ ἡ Κίνησις πάσχει. Ὁ ***δεύτερος*** κίνδυνος εἶνε τὸ νὰ διαφεύγῃ τὴν προσοχὴν ἡμῶν ὅτι ἡ περὶ «πίστεως καὶ διοικήσεως» Ὀργάνωσις εἶνε κίνησις προωρισμένη οὕτως εἰπεῖν εἰς ἐξαφάνισιν. Τοῦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἀληθεύῃ περὶ ἄλλων τινῶν Κινήσεων. Ἡ Κίνησις τῆς Στοκχόλμης π.χ. μετὰ λόγου δύναται νὰ πιστεύῃ ὅτι καὶ ἡνωμένος ὁ Χριστιανισμὸς θὰ ἔχῃ ἀνάγκην ἑνὸς ὀργάνου, ἵνα μελετᾷ τὴν πραγματικὴν ἐφαρμογὴν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐργασίας. Ἀλλ' ἐπερχομένης τῆς τελικῆς ἐκείνης ἄρσεως τῶν διαφωνιῶν, ὑπὲρ ἧς ἐργαζόμεθα καὶ προσευχόμεθα, ἡ Κίνησις τῆς Λωζάννης θὰ ψάλῃ πρῶτον τὸ «Δόξα ἐν

Ὑψίστοις Θεῷ» καὶ ἔπειτα τὸ «Νῦν ἀπολύεις». Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἀπόφασις πρὸς ἐξεύρεσιν καὶ πλήρη καὶ εἰλικρινῆ ἀντιμετώπισιν τῶν διαφωνιῶν (ὅπερ εἶναι διακριτικὸν γνώρισμα τῆς Κινήσεως) δέον πάντοτε νὰ συνοδεύηται καὶ ὑπὸ τοῦ ὡσαύτως ἀποφασιστικοῦ σκοποῦ πρὸς ἐξεύρεσιν παντὸς δυνατοῦ τρόπου πρὸς ἐναρμόνισιν αὐτῶν καὶ ἔκφρασιν εὐχαριστιῶν πρὸς τὸν Θεὸν δι' ἑκάστην συντελουμένην ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν πρόοδον, ἥτις ἐλαττώνει τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἡμετέρου ἔργου. Αἱ Κινήσεις δὲν εἶνε ἀπηλλαγμέναι συνήθως τοῦ ἐνστίκτου τῆς αὐτοσυντηρήσεως, ὡς δὲν ἐθίζουσι καὶ τὰ ἄτομα νὰ ἐξοικειῶνται εὐκόλως εἰς τὸ ρητόν: « Ὁ θέλων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν». Ἀλλ' ἡ προειδοποίησις ἰσοδυναμεῖ πρὸς προετοιμασίαν καὶ ἔχοντες τὸ ὄμμα ἐστραμμένον πρὸς τὸν κίνδυνον ὀφείλομεν πάντοτε νὰ ἀνθιστάμεθα εἰς τὸν πειρασμόν, μήπως ἡ ἡμετέρα Κίνησις ἀποβῇ ὄργανον τοῦ διαβόλου μᾶλλον τηροῦσα τὰς Ἐκκλησίας ἐν διαστάσει ἢ τοῦ Θεοῦ ἐργαζομένη ὑπὲρ τῆς συμφιλιώσεως αὐτῶν. Ἐντεῦθεν ἕπεται ὅτι τὸ μέλλον τῆς Κινήσεως «περὶ πίστεως καὶ διοικήσεως» ὀφείλει νὰ ἦνε ἡ προϊοῦσα πραγματοποίησις τῆς κλήσεως αὐτῆς ὡς ὀργάνου συμφιλιώσεως. Ἀλλ' ἡ πραγμάτωσις αὕτη ποίας ὡρισμένας καὶ σαφεῖς ἐνεργείας ἀπαιτεῖ;

Ἀπαιτεῖ τὴν συνέχισιν ἐν τῷ μέλλοντι τῶν ἐν τῷ παρόντι ἐνεργειῶν. Μέγα θὰ προκύψῃ κέρδος, ἂν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο αἱ τοπικαὶ ὁμάδες ἐννοήσωσι τὸ σπουδαῖον πρόσωπον ὅπερ ἔχουσι νὰ ὑποδυθῶσιν ἐν τῷ ἔργῳ τῆς Κινήσεως, καὶ κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔαρ προμηθεύσωσιν ἀρκετὸν ὑλικὸν εἰς τὸν θεολογικὸν Γραμματέα, ἵνα προχωρήσῃ εἰς τὸ ἔργον. Οὕτω θὰ δυνηθῇ οὗτος νὰ παρουσιάσῃ τὸ ὑλικὸν τοῦτο κατὰ Μάϊον εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ συνέλθῃ Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν καὶ τῇ βοηθείᾳ τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης καὶ τῆς Εἰσηγητικῆς νὰ καταρτίσῃ τὸ Πρόγραμμα διὰ τὴν Συνέλευσιν τῆς Συνεχ. Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν διὰ τὸ 1937 ἀντιπροσώπων κατὰ τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον. Εἰς τὴν Συνέλευσιν ταύτην θέλουσι συνεισφέρῃ τὰ πορίσματα τῶν συσκέψεων αὐτῶν τόσον ἡ ὑπὸ τὸν Dean Sperry Ἀμερικανικὴ Ἐπιτροπή, ὅσον καὶ αἱ διάφοροι Ὁμάδες, Γαλλική, Γερμανική, καὶ ἄλλαι. Οὕτω θ' ἀποβῇ δυνατὸν νὰ καθορισθῶσι σαφῶς αἱ λεπτομέρειαι τοῦ ἔργου ὅπερ θὰ τεθῇ πρὸ τοῦ προσεχοῦς Παγκοσμίου Συνεδρίου, ὁριζομένων τῶν σημείων ἅτινα θὰ παραπεμφθῶσι πρὸς συζήτησιν εἰς τὰς **τοπικὰς** ὁμάδας κατὰ τὸν ἑπόμενον χειμῶνα, καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν θεολόγων ἐπιλαμβανομένης τῆς μελέτης τοῦ ζητήματος «τῆς θείας Εὐχαριστίας».

Εἶνε ἀναπόφευκτον ὅπως μέγα μέρος τοῦ ἔργου τῆς Κινήσεως διεξάγηται ἐπὶ μᾶλλον ὑπὸ θεολόγων. Εἶνε ἔργον τῶν θεολόγων ὅπως καθιστῶσιν ἀντικείμενον μελέτης τὴν πίστιν καὶ τὴν πρᾶξιν τῶν χριστιανῶν, ὡς αὗται ἀσκοῦνται ὑπ' αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι, ὅπως διευκρινίζωσι τὰς ὑποκειμένας εἰς αὐτὰς ἀρχάς, ὅπως ἐξετάζωσιν αὐτὰς ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς

αὐτῶν ἀπόψεως, καὶ ὅπως ἀποκαλύπτωσι τὸ εὐσυμβίβαστον ἀλλήλων ἢ μή. Ἀλλὰ τὸ θεολογικὸν αὐτὸ ἔργον θὰ εἶναι ἄγονον, ἂν μὴ καὶ τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ δοκιμασθῶσι διὰ πειραμάτων πίστεως καὶ πράξεως, γινομένων οὐχὶ ὑπὸ τῶν θεολόγων μόνον, ἀλλ' ὑπὸ πάσης τάξεως καὶ καταστάσεως χριστιανῶν. Εἶνε ἀμφίβολον, ἂν τὰ πειράματα ταῦτα δύνανται νὰ ἐγκαινισθῶσιν ἀμέσως ὑπ' αὐτῆς τῆς Κινήσεως. Διότι μία τοιαύτη ἐνέργεια θὰ συνεπῆγεν ἴσως ἀνάληψιν ἐνεργειῶν ἀσυμβιβάστων πρὸς τὰς πεποιθήσεις τινῶν ἐκ τῶν συμμετεχουσῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦτο θὰ κατέστρεφε τὴν εἰδικὴν τῆς Κινήσεως χρησιμότητα, ἀποτελούσης ἔδαφος συναντήσεως, ὅπου οἱ ἐπίσημοι ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν δύνανται ἀφόβως νὰ συναντηθῶσιν, ἵνα ἐξετάσωσι τὰς ἀπόψεις ἑαυτῶν καὶ τῶν ἄλλων. Ἐντεῦθεν καὶ καθίσταται ἀναγκαιότερον, ὅπως ἡ Κίνησις «περὶ πίστεως καὶ διοικήσεως» μὴ διεξάγῃ τὸ ἔργον αὐτῆς κεχωρισμένως ἀπὸ τῶν ἄλλων Ὀργανώσεων, ἀλλ' ἐν πλήρει συνειδήσει τῆς θέσεως αὐτῆς ὡς συνεργούσης μονάδος ἐν τῇ ἑνωτικῇ κινήσει ὡς ἑνὶ ὅλῳ.

Ταῦτα δηλοῦσιν ὅτι αἱ συζητήσεις μεταξὺ τῶν ἡγετῶν τῆς ἡμετέρας Κινήσεως καὶ τῶν ἄλλων δέον νὰ ἐξακολουθήσωσι μετὰ τῆς ἰδέας, ὅπως ἐπιληφθῶμεν πάσης διδομένης εὐκαιρίας πρὸς συνεργασίαν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ σκοποῦ. Οὐδεὶς φόβος μὴ διὰ τούτου ἡ ἡμετέρα Κίνησις ἀπολέσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς ἢ παύσῃ νὰ κινῆται ἐπὶ τῶν διακεκριμένων ἐκείνων γραμμῶν ἃς ἡ πεῖρα ἀπέδειξεν ἀναγκαίας εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου αὐτῆς. Ἡ συμβολὴ ἣν καλεῖται ἡ ἡμετέρα Κίνησις νὰ παράσχῃ καὶ οἱ ὅροι ὑφ' οὓς ζητεῖται ὅπως παράσχῃ αὐτήν, εἶνε λίαν γνωστά, ὥστε οὐδεὶς ὑπάρχει κίνδυνος δι' αὐτὴν νὰ παρεκκλίνῃ. Θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ἀποτελῇ τὴν Κίνησιν, ἐν ᾗ οἱ ἐπίσημοι ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν δύνανται νὰ συναντηθῶσιν ἄνευ φόβου μὴ ζητηθῇ παρ' αὐτῶν ὅπως πράξωσί τι προδίδον τὰς ἰδίας αὐτῶν πεποιθήσεις, ἄχρις οὗ διὰ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀρθῇ πᾶς τοιοῦτος φόβος, αἰρομένης τῆς αἰτίας αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῶν γραμμῶν τούτων καὶ πρὸς τὸ τέρμα τοῦτο θὰ χωρήσῃ ἡ ἡμετέρα Κίνησις. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ζητεῖ τὴν ὑποστήριξιν ὅλων τῶν χριστιανῶν, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Ζητεῖ παρ' αὐτῶν ὅπως προσεύχωνται περὶ αὐτοῦ, ἐργάζωνται ὑπὲρ αὐτοῦ, προσφέρωσι χάριν αὐτοῦ. Αἱ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι τῶν ὀλίγων τελευταίων ἐτῶν ὑπῆρξαν ἡ μόνη αἰτία ἀνησυχίας εἰς τὴν Κίνησιν ἀντιμετωπίζουσαν τὸ μέλλον. Ὁ δυσχερὴς οὗτος χρόνος, ὡς ἐλέχθη, ἐχρησιμοποιήθη πρὸς ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα, καθόσον κατ' αὐτὸν ἐτέθησαν τὰ θεμέλια διὰ περαιτέρω πρόοδον. Ἀλλ' ἡ πρόοδος αὕτη ἔχει ἀνάγκην τῆς γενναίας ὑποστηρίξεως ὅλων ἐκείνων οἵτινες εἶνε πεπεισμένοι περὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ συντελεσθησομένου ἔργου καὶ ἤκουσαν τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, ὅπως αἰτῶνται ἐκείνην τὴν ἑνότητα τῆς Χριστιανι-

κῆς Ἐκκλησίας, ἥτις εἶνε σύμφωνος πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ἡ ἐπείγουσα ἀνάγκη ὅπως ἀναπτυχθῇ ἡ θεολογικὴ ὄψις τοῦ ἔργου καὶ ἡ ζωτικὴ σπουδαιότης τῆς συγκλήσεως κατὰ τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον τῆς ὁλομελείας τῆς Συνεχιστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ 1937 ἀπαιτοῦσι σπουδαίαν αὔξησιν τοῦ νῦν εἰσοδήματος τῆς Κινήσεως. Ἡ αὔξησις αὕτη θὰ συντελεσθῇ, ἂν παραμείνωμεν πιστοὶ ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τῷ ἔργῳ ἡμῶν καὶ ἂν προσφέρωμεν ὅ,τι δυνάμεθα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην τοῦ Θεοῦ.

***

Κατόπι τῶν ὅσων ἐν αὐτῇ τῇ Ἐκθέσει ἐλέχθησαν περὶ τῆς νῦν καταστάσεως τῆς Ὀργανώσεως περὶ «πίστεως καὶ διοικήσεως» καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν αὕτη θὰ ἐπιδιώξῃ ἐν τῷ προσεχεῖ μέλλοντι τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ἀρχῆθεν ὑπ' αὐτῆς τεθέντος σκοποῦ, περιττεύει πᾶσα ἐπέκτασις ἐπ' αὐτοῦ. Κληθεῖσα, ὡς ἀρχόμενοι ἐλέγομεν, καὶ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπ' ἀρχῆς ὅπως συμμετάσχῃ τῆς Κινήσεως ταύτης δι' ἐπὶ τούτῳ ἀντιπροσωπείας, περιελθούσης τὴν Ἀνατολὴν κατ' ἐντολὴν τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἐπισκοπελιανῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν τῆς συγκλήσεως τοῦ Παγκοσμίου Χριστιανικοῦ Συνεδρίου, ἐδήλωσε συμμετοχήν. Ἀντιπρόσωποι τῶν Πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων, τῶν Ἐκκλησιῶν Κύπρου καὶ Ἑλλάδος, τῆς Σερβίας καὶ τῆς Βουλγαρίας μετὰ κληρικῶν τῆς ἐν Διασπορᾷ Ρωσικῆς Ἐκκλησίας παρεκάθησαν εἰς τὸ κατ' Αὔγουστον τοῦ 1920 ἐν Γενεύῃ συνελθὸν Προκαταρκτικὸν τοῦ Παγκοσμίου Συνέδριον. Ὅτε δὲ ἐξεπέμφθη ἡ πρόσκλησις διὰ τὸ ὁριστικὸν Παγκόσμιον Χριστιανικὸν Συνέδριον τῆς Λωζάννης (1927), πολυάριθμος ἀντιπροσωπεία ἀντιπροσωπεύουσα ὅλα τὰ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς, τὰς αὐτοκεφάλους ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, τὴν Ρωσσικὴν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ διασποράν, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Γεωργίας καὶ τὴν τῆς Βουλγαρίας μετέσχε τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου καὶ συνειργάσθη εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς Ἐκθέσεως τῶν ὁμοιοτήτων καὶ διαφορῶν ἐν τοῖς ὑπὸ συζήτησιν ἀντικειμένοις, ἐκθέσασα ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ τὴν περὶ αὐτῶν ὀρθόδοξον ἄποψιν.

Ἡ συνταχθεῖσα Ἔκθεσις μετεφράσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ εἰς τὰς γλώσσας τῶν μὴ ἑλληνικῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς Συνεχιστικῆς Ἐπιτροπῆς, κατὰ τὴν ἐντολὴν ἥτις ἐδόθη εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου, εἰς πάσας τὰς συμμετασχούσας Ἐκκλησίας. Ἐνῷ ὅμως διϊσταμένων Ἐκκλησιῶν, τῆς μιᾶς μετὰ τὴν ἄλλην, κατέφθασαν αἱ γνῶμαι καὶ αἱ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς Ἐκθέσεως καταρτισθεῖσαι ὑπὸ Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τούτῳ ἑκασταχοῦ ὁρισθείσης, αἱ ἀπαντήσεις τῶν διαφόρων τοπικῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καθυστεροῦσι μέχρι τοῦ νῦν ἐξαιρέ-

σει τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας, ἥτις ἐγκαίρως σχετικῶς διεβίβασε συντόμως τὴν γνώμην αὐτῆς πρὸς τὴν Συνεχιστικὴν Ἐπιτροπήν.

Δεδομένου ὅτι αἱ ἐργασίαι τοῦ προσεχοῦς Συνεδρίου θ' ἀφορμηθῶσιν, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἐκ τῶν ἀπαντήσεων τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, διότι ἐξ αὐτῶν θὰ ἀποδειχθῇ τίνα σημεῖα χρῄζουσι περαιτέρω ἐρεύνης καὶ συζητήσεως καὶ δέον ν' ἀποτελέσωσι θέματα προκαταρκτικῆς μελέτης καὶ ἐμπεριστατωμένης συζητήσεως, εἶνε φανερὸν ὅτι τὸ Πρόγραμμα τοῦ προσεχοῦς Συνεδρίου θὰ καταρτισθῇ χωρὶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ γνῶμαι τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ἢ κατὰ μεῖζον αὐτῆς μέρος. Τοῦτο δὲ διατί; Διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι δὲν ἀπαξιοῦμεν μὲν ν' ἀντιπροσωπευώμεθα ἐν τοῖς Συνεδρίοις ἢ καὶ ἐν ταῖς Συνελεύσεσι τῆς Συνεχιστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀποφεύγομεν ὅμως νὰ καταστήσωμεν τὴν μετὰ τοιούτων Ὀργανώσεων, οἵα ἡ «περὶ πίστεως καὶ διοικήσεως,» συνεργασίαν διαρκὲς μέλημα ἰδιαιτέρας ἐν ἑκάστῃ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἐπιτροπῆς μετὰ προσοχῆς παρακολουθούσης τὴν ὅλην Κίνησιν καὶ συμμορφουμένης πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Κέντρου ἐν τῇ κατευθύνσει πρὸς τὸν κοινὸν σκοπὸν οὗ στοχάζεται ἡ Ὀργάνωσις. Παραλείπομεν ὅτι ὁ ἰδιαίτερος ὅλος χαρακτὴρ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀποτελουμένης ἐκ σωμάτων αὐτοδιοικήτων καὶ αὐτοκεφάλων, ἐπιβάλλει συνεχῆ καὶ προσωπικὴν ἐπαφὴν ἀντιπροσώπων τῶν ἐπὶ μέρους ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν προκειμένου περὶ ἐκπροσωπήσεως πρὸς τὰ ἔξω τ.ἔ. πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας τῶν κοινῶν αὐτῆς ἀρχῶν πίστεως καὶ διοικήσεως. Διότι—καὶ τοῦτο διόλου δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται—εἰς πᾶσαν ἐπαφὴν πρὸς τοὺς ἔξω οἱ ὀρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι πάντοτε ἐτόνισαν, ὅτι αἱ πολλαὶ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν Ἐκκλησίαι ἀποτελοῦσιν ἐσωτερικῶς μίαν, διότι συνδέονται πρὸς ἀλλήλας διὰ τῆς αὐτῆς πίστεως, ἔχουσι τοὺς αὐτοὺς κανόνας ἐν τῇ διοικήσει καὶ τηροῦσι τὴν ἐξωτερικὴν ἑνότητα ἐπικοινωνοῦσαι πρὸς ἀλλήλας ἐν ἀγάπῃ.

Ἀλλ' ἐπιτρέπεται πλέον ἐν εἰκοστῷ αἰῶνι αἱ ἐκδηλώσεις αὗται τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νὰ περιορίζωνται εἰς τυπικάς τινας φιλοφρονήσεις καὶ νὰ μὴ ἐπεκτείνωνται καὶ ἐπὶ οὐσιαστικωτέρων ζητημάτων, ἀφορώντων τὴν κοινὴν ὁμολογίαν καὶ τὴν τύχην αὐτῆς; Ἂς μὴ ὑπολάβῃ οὐδεὶς ὅτι σκοπὸς ἡμῶν εἶνε νὰ θίξωμεν τὴν αὐτοτέλειαν καὶ αὐτοδιοίκησιν ἑκάστης τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Ἀλλ' ἑκάστη τῶν Ἐκκλησιῶν, περὶ πολλοῦ ποιουμένη τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἀνεξαρτησίαν, ὀφείλει νὰ μὴ λησμονῇ ὅτι ἀποτελεῖ καὶ μέρος ἑνὸς ὅλου καὶ ὅτι ἂν ἔχῃ καθήκοντα ἔναντι τῆς ἰδίας τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἔχει ὡσαύτως καθήκοντα ἔναντι τοῦ ὅλου, τῆς μιᾶς, ἁγίας, Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἴσως ἐν παλαιοτέροις χρόνοις ἡ ἀνάγκη τῆς στενωτέρας συνεργασίας νὰ μὴ ἐγίνετο τόσον κατάδηλος, εἴτε διότι ἡ μεταξὺ χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἐπικοινωνία, ὡς

ἄλλως τε καὶ ἡ μεταξὺ διαφόρων λαῶν, δὲν ἦτο τόσον συχνὴ ὅσον σήμερον, εἴτε διότι ἱστορικαὶ συνθῆκαι εἶχον συγκεντρώσῃ ἐπὶ τῆς προκαθημένης τῶν Ἐκκλησιῶν τὴν τιμήν, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐθύνην τῆς ἐκπροσωπήσεως τῆς ὅλης Ὀρθοδοξίας ἐν σπουδαίαις καὶ ἐπειγούσαις περιστάσεσιν. Ἀλλ' αἱ περιστάσεις σήμερον μετεβλήθησαν καὶ ἡ συνεργασία τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν δέον νὰ τεθῇ ἐπὶ στερρᾶς καὶ ἀκλονήτου βάσεως. Πῶς θὰ γείνῃ τοῦτο; Δὲν εἶνε τοῦ παρόντος ν' ἀναπτύξωμεν.

Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ προσεχὴς Προσύνοδος θ' ἀναζητήσῃ καὶ θὰ ἀνεύρῃ τὸν τρόπον τοῦτον τῆς συνεργασίας ἄνευ μειώσεως ἱστορικῶν καὶ δι' οἰκουμενικῶν ἀποφάσεων καθιερωμένων δικαίων. Διότι ἂς προσέξωσι πολὺ οἱ ἐπὶ καινοφανῶν εἰς τὸν κανονικὸν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας βίον θέλοντες νὰ στηρίξωσι τὴν ἑνιαίαν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν αὐτῆς μήπως ἀντὶ στενωτέρας ἑνότητος εὐρύνωσι τὸ μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ῥῆγμα ἀποκόπτοντες ἰδίαις χερσὶ τὸν κλάδον τοῦ δένδρου ἐφ' οὗ νῦν κάθηνται.

Εἰς τὰς γενικωτέρας αὐτὰς σκέψεις ὡρμήθημεν ἐξ ὡρισμένης περιπτώσεως συνεργασίας τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ εἰς ταύτην ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπανέλθωμεν. Λέγομεν λοιπὸν ἀδιαστάκτως· εἶνε πολλῷ προτιμότερον νὰ δηλώσωμεν ἀπεριφράστως ὅτι παύομεν νὰ συνεργαζώμεθα διὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγον ἢ νὰ ἐμφανιζώμεθα μὲν ἐξωτερικῶς συνεργαζόμενοι μετὰ τῆς «περι πίστεως καὶ διοικήσεως» Ὀργανώσεως, πράγματι δὲ οὐδ' ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ νὰ ἁπτώμεθα τῆς σοβαρᾶς θεολογικῆς συνεργασίας εἰς ἣν καλούμεθα. Καὶ ἡ δήλωσις αὕτη δὲν ἀπευθύνεται πρὸς ταύτην ἢ ἐκείνην τῶν μερικῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ πρὸς πάσας, ἂν κήδωνται τοῦ γοήτρου καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας αὐτῶν ἔναντι τῶν ξένων.

† Μητροπολιτου Λαοδικειας Δωροθεου

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΧΛΙΟΥ (1)

Ἐν τῷ ἐφετεινῷ Ἐγκυκλοπαιδικῷ Ἡμερολογίῳ Σταύρου Ζερβοπούλου δημοσιεύεται πραγματεία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λαοδικείας κ. Δωροθέου Γεωργιάδου περὶ τῆς Παναγίας τοῦ Μουχλίου.

Ὁ συγγραφεὺς δίδει, καίτοι δὲν διαθέτει πρὸς τοῦτο εἰμὴ πέντε μόνον σελίδας, πλήρη ἐπισκόπησιν τῆς ἱστορίας τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ναϊδρίου. Ἐκθέτει δὲ πάντα ταῦτα μετ' ἀκριβείας οὐ τῆς τυχούσης, εἰς τρόπον ὥστε ἡ μελέτη τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος λαμβάνει μορφήν, παρὰ τὴν συντομίαν αὐτῆς, πολυτίμου ἐπιστημονικῆς μονογραφίας.

Κάτοχος εὐρείας μορφώσεως, ἀγχίνους, καὶ εὐρυμαθής, ὁ Ἅγιος Λαοδικείας, ἀνεδείχθη πολυτιμότατος παράγων ἐν τῇ διακυβερνήσει τῶν πολυπλόκων ὑποθέσεων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὁ Μερὺ-ντὲλ-Βὰλ τοῦ Φαναρίου εὑρίσκει τὸν χρόνον ν' ἀσχοληθῇ μὲ ἐπιστημονικὰ ζητήματα λίαν ἐπιτυχῶς· εἶναι δὲ ἐπὶ πλέον πεπροικισμένος μὲ τάλαντον λογοτέχνου, τὸ ὁποῖον θὰ

(1) Ἡ παροῦσα μελέτη ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ Ἐγκυκλοπαιδικῷ Ἡμερολογίῳ Σ. Ζερβοπούλου (Κωνσταντινούπολις, 1934, σελ. 60-64). Προτάσσονται ὅσα ἔγραψε περὶ αὐτῆς ἐν τῷ Περιοδικῷ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης (Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Μάρτιος 1934) ὁ διακεκριμένος βυζαντινολόγος, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ἰωάννης Β. Παπαδόπουλος.

ἐζήλευον πολλοὶ ἐξ ἐπαγγέλματος τοιοῦτοι. Οἱ λόγοι του, αἱ ἐπιστολαί του, κτλ. εἶναι ἀληθῆ ἀριστουργήματα. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ καθαρῶς ἐπιστημονικῇ περὶ τῆς Παναγίας τοῦ Μουχλίου πραγματείᾳ του ὑπεγείρεται κάπου μία πτυχὴ καὶ μᾶς ἀφίνει νὰ διΐδωμεν τὴν καλλιτεχνικὴν τοῦ συγγραφέως ψυχήν: «Ὁ ναός, λέγει, περιβάλλει πανταχόθεν τὸν προσευχόμενον, τὸν περιπτύσσει...» Καὶ ποῖος ἄλλος θὰ ἠδύνατο νὰ αἰσθανθῇ τὴν περίπτυξιν αὐτήν, καὶ μάλιστα τόσον βαθειά, ὅπως ὁ συγγραφεύς, ὅστις ὑπεραγαπᾷ τὸ ναΐδριον, ἐξέλεξε τὴν κατοικίαν του ἀκριβῶς ἀπέναντι αὐτοῦ καὶ δὲν παύει ἀπὸ τῶν παραθύρων τοῦ γραφείου του νὰ τὸ περιπτύσσεται μὲ τὰ τρυφερώτερα τῶν βλεμμάτων;

Ἰωάννης Β. Παπαδόπουλος
Τακτικὸς Καθηγητὴς
τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

ΠΛΗΣΙΟΝ τῆς τοποθεσίας Φανάρι ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Μουχλίου ἤδη ἀπὸ τοῦ Ι´ αἰῶνος ὑπῆρχεν ἱερὰ Μονὴ μὲ ναὸν τῆς Θεομήτορος τῆς Παναγιωτίσσης ἢ τῆς Θεοτόκου τῶν Παναγίου. Ἔκτοτε παρουσιάζεται ἡ τοποθεσία μὲ τὸ ὄνομα Φανάρι [1]). Ἡγούμενος τῆς Μονῆς ταύτης ὑπῆρξε καὶ Ἀντώνιός τις, μαθητὴς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, τοῦ κτίτορος τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Μεγίστης Λαύρας. Εἰς τὴν τοποθεσίαν αὐτὴν τὴν κειμένην πλησίον τοῦ Φανάρι Μαρία Δούκαινα ἡ Ἀκροπολίτισσα εἶχε τὸν ἐξονομασθέντα Ναὸν καὶ κτήματα πολλά, μέρος τῶν ὁποίων ἀνῆκεν εἰς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν αὐτῆς Δημήτριον Κοντοστέφανον. Τὰ κτήματα ἦσαν λουτρός, κῆποι, ἀμπελῶνες.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ´ αἰῶνος ἠγόρασε τὸν Ναὸν καὶ πάντα τὰ κτήματα ταῦτα Μαρία ἡ Παλαιολογίνα, ἡ νόθος θυγάτηρ τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ἡ ὁποία εἶχε νυμφευθῇ μετὰ τοῦ Μογγόλου Χάνου Ἀπαγᾶ, ὀνομασθεῖσα ὡς ἐκ τούτου ἡ Δέσποινα τῶν Μογουλίων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου αὐτῆς ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς Ταρταρίας πρὸς τοὺς οἰκείους της, ὅτε καὶ ἀγοράσασα τὸν ὡς ἄνω Ναὸν καὶ τὰ κτήματα ἀφωσιώθη εἰς περιποίησιν αὐτῶν. Ἀνῳκοδόμησε τὸν Ναόν, ἔκτισε κελλία καὶ ἀφιέρωσε πρὸς συντήρησιν τῆς Μονῆς ὁλό-

[1]) Ὁ Μ. Γεδεὼν φρονεῖ ὅτι τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται τὸ ὄνομα τοῦτο.

κληρον τὴν περιουσίαν της, ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ σκεύη, βιβλία καὶ κτήματα, κείμενα ἐν Κων/πόλει, ἐν Μηδείᾳ καὶ Ραιδεστῷ. Πλησίον τοῦ Ναοῦ ἔκειτο ἀρχαῖον Νεκροταφεῖον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀνωρύχθησαν τῷ 1890 ἐπιγραφαί τινες τοῦ Θ΄ ἕως τοῦ Ι΄ αἰῶνος. Περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἔκαμε τότε ἀνακοίνωσιν εἰς τὴν Ἑταιρείαν τῶν Μεσαιωνικῶν Ἐρευνῶν ὁ Μανουὴλ Γεδεών, εἰς τὸ Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον τοῦ ὁποίου (σελ. 208-209) ἐδημοσιεύθησαν τὰ εὑρεθέντα τῆς Μονῆς τοῦ Παναγίου ἐπιτύμβια. Ταῦτα ἐδωρήθησαν εἰς τὴν ἐξονομασθεῖσαν Ἑταιρείαν ὑπὸ τοῦ Λαζάρου Ξανθοπούλου, τοῦ ὁποίου ἡ ἰδιόκτητος οἰκία κεῖται ἐν Μουχλίῳ ἔναντι τοῦ Ἰωακειμείου Παρθεναγωγείου. Ἀπὸ τῆς Μαρίας τῆς Παλαιολογίνας, τῆς Δεσποίνης τῶν Μογουλίων, ἡ Ἱερὰ Μονὴ ἐλέγετο τῆς Θεομήτορος Μαρίας τῆς Μουγουλιωτίσσης, καὶ ἔστιν ὅτε τῆς Μαγουλιωτίσσης.

Ἡ Πριγκήπισσα Μαρία ἡ Παλαιολογίνα εἶχε θετὴν θυγατέρα Θεοδώραν τὴν Ἀραχαντλούν, τὴν ὁποίαν, ὡς καὶ τὴν ἱερὰν Μονήν, ἀφῆκε μετὰ τὸν θάνατόν της ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνέθηκε τὴν ἐποπτείαν τῆς Μονῆς εἰς τὴν Θεοδώραν, τὴν ὁποίαν συνέζευξε μετὰ τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Ἰσαακίου Παλαιολόγου τοῦ Ἀσάνη. Ἡ Θεοδώρα μετά τινα χρόνον ἀπέθανεν ἄτεκνος, ὁ δὲ Ἰσαάκιος ὁ Ἀσάνης ἀνέλαβε τὴν ἐποπτείαν τῆς Ἱ. Μονῆς, ἐπιτυχὼν πρὸς τοῦτο καὶ τὴν ἔκδοσιν Αὐτοκρατορικοῦ Χρυσοβούλλου. Ἀλλ᾽ ἐν τῇ ἀσυνειδησίᾳ του ἔκαμε πολλὰς καταχρήσεις. Ἐνέμετο ὅλας τὰς προσόδους τῆς Μονῆς, ἐσφετερίσθη τὰ κτήματά της καὶ διὰ νοθείας τοῦ Χρυσοβούλλου ἐπεχείρησε νὰ μετατρέψῃ τὴν Ἱ. Μονὴν καὶ τὰ κτήματά της εἰς οἰκογενειακὸν τιμάριον, διαθέσας κατὰ τὸν θάνατόν του τὰ κτήματα τῆς Μονῆς εἰς τὸν ἐξ ἑτέρου γάμου υἱόν του Ἀνδρόνικον τὸν Ἀσάνην, τὴν δὲ ἐπικαρπίαν τῆς Μονῆς εἰς τὴν θυγατέρα του Εἰρήνην Ἀσανίναν τὴν Φιλανθρωπινήν

Αἱ μοναχαί, περιελθοῦσαι εἰς τελείαν ἔνδειαν καὶ ταλαιπωρίαν, κατέφυγον τῷ 1351 εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὁ ὁποῖος παρέπεμψε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. Ἡ Εἰρήνη Ἀσανίνα, κληθεῖσα νὰ ἀπολογηθῇ ἐνώπιον τῆς Ἱ. Συνόδου, ἠναγκάσθη νὰ ἀποστείλῃ εἰς αὐτὴν τὸ Αὐτοκρατορικὸν Χρυσόβουλλον. Μετ᾽ ἀνάγνωσιν αὐτοῦ καὶ ἐξέτασιν ὑπὸ εἰδικῶν διεπιστώθη ἡ νοθεία του εἴς τινα σημεῖα ἐν οἷς ἐπετρέπετο δῆθεν ἡ ἐπικαρπία τῆς Μονῆς καὶ τῶν κτημάτων της εἰς τὸν Ἰσαάκιον Παλαιολόγον τὸν Ἀσάνην καὶ εἰς τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ εἰς τοὺς ἐφεξῆς. Ἡ ὑπόθεσις ἐκτίθεται ὁλόκληρος εἰς συνοδικὸν ἔγγραφον τοῦ 1351 μηνὸς Ὀκτωβρίου, Ἰνδικτιῶνος Ε΄, ἐπὶ Πατριάρχου Καλλίστου τοῦ Α΄. Εὕρηται δὲ δεδημοσιευμένον εἰς τὰ «Acta Patriar-

chatus, Miklosich-Müller» (τ. Α΄ σελ. 312-317). Ἀναλύει δὲ τὴν συνοδικὴν ταύτην πρᾶξιν ἔν τινι μελέτῃ αὐτοῦ ἐν τῇ «Ὀρθοδοξίᾳ» (Ἰούνιος 1932) ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Ἰωάννης Β. Παπαδόπουλος.

Ὁ Ἡγεμὼν τῆς Μολδοβλαχίας Δημήτριος ὁ Καντεμίρης εἰς τὴν ἐκδοθεῖσαν ὑπ᾽ αὐτοῦ Λατινιστὶ Ἱστορίαν ἀναφέρει ὅτι Μωάμεθ ὁ Β΄ ὁ Πορθητὴς ἐχάρισε τὸν Ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Μουγουλιωτίσσης καὶ τὸν περὶ αὐτὸν τόπον εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα Χριστόδουλον, ὅστις ἐπὶ τοῦ κατεδαφισθέντος Ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἔκτισε τὸ τέμενος τοῦ Πορθητοῦ. Τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τούτου σχετικὸν ἰδιόχειρον διάταγμα ἔχει, ὡς ἀναφέρεται, οὕτω:

> Ὦ σὺ ὁ ἀναβιβασθεὶς εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Σούμπαση τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς πρὸς ἔνδειξιν τοῦ ὑψηλοῦ ἡμῶν ἐλέους ἐχαρίσαμεν εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα Χριστόδουλον διὰ τοὺς κόπους του τὸν δρόμον τὸν καλούμενον Κιουτσοὺκ Τζαφέρ, ἀκριβῶς δι᾽ αὐτὸ ἀφοῦ μεταβῇς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν Μαγουλιώτισσαν καὶ ἀφοῦ καταμετρήσῃς τὸν ἐξονομασθέντα δρόμον μὲ ὅλην τὴν περὶ αὐτὸν κενὴν τοποθεσίαν, ἀποκατάστησον αὐτὸν τέλειον κύριον τοῦ ἐκεῖ τόπου κατὰ τὸν παρόντα ἡμέτερον ἱερὸν ὁρισμόν, πιστεύσας εἰς αὐτόν.

Τὸ Διάταγμα τοῦτο παραθέτουσιν εἰς τὰς ἐκδοθείσας αὐτῶν μελέτας ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνστάντιος ὁ ἀπὸ Σιναίου [1]), ὁ Βυζάντιος Σκαρλάτος [2]), ὁ Ἀ. Πασπάτης [3]) καὶ ἄλλοι. Ὁ Μ. Χαρτοφύλαξ Μ. Γεδεὼν ζητεῖ ὡς πρὸς τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφον μεγαλυτέραν ἔρευναν [4]).

***

Ὁ Ναὸς τῆς Παναγίας τοῦ Μουχλίου εἶναι μικρός, ὅπως μικροὶ ἦσαν συνήθως οἱ Ναοὶ τῶν Μοναστηρίων, καὶ ὅπως μικροὶ ἦσαν οἱ περισσότεροι Ναοὶ τῶν τελευταίων αἰώνων τοῦ Βυζαντίου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς πρώτας περιόδους αὐτοῦ, τὰς ὁποίας χαρακτηρί-

---

1) Κωνσταντινιὰς σελ. 113-114.
2) Ἡ Κωνσταντινούπολις, τόμ. Α΄ σελ. 577.
3) Βυζαντιναὶ Μελέται, σελ. 389-390.
4) Ἐκκλησίαι Βυζαντιναί, σελ. 58.

ζει τὸ πνεῦμα τοῦ μνημειώδους. Εἰς τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Βυζαντίου σημασίαν εἶχε τὸ σύνολον, ὑπ' ὄψιν της ὑπῆρχεν ὁ λαός, αἱ μεγάλαι τελεταὶ τοῦ λαοῦ. Ἀντιθέτως εἰς τὴν τελευταίαν περίοδον μέτρον τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Ναοῦ ἦτο τὸ μεμονωμένον ἄτομον, ὁ μοναχὸς ἢ ὁ ἁπλοῦς πολίτης. Ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Βυζαντίου ἀνταποκρίνεται εἰς διάθεσιν λυρικήν. Νεώτερος Βυζαντινολόγος, ὁ Ρῶσσος N. Brunov, λέγει τὰ ἑξῆς: «Ἐὰν σήμερον ὁ Ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὁ Ναὸς Σεργίου καὶ Βάκχου ἢ ὁ Ναὸς τοῦ Παντοκράτορος φαίνωνται εἰς ἡμᾶς κενοὶ καὶ ἐστερημένοι τοῦ περιεχομένου των ἄνευ τῆς μεγαλοπρεποῦς λειτουργίας ἐνώπιον πλήθους λαοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχον ὑπ' ὄψιν των, αἰσθάνεται ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος, τὸ ἄτομον, ὡς πυρῆνα τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Μουχλιωτίσσης» [1].

Τὰ μνημεῖα, ὡς οἱ Ναοί, εἶνε ἀποκρυστάλλωσις τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς ἐν ᾗ δημιουργοῦνται. Ἀποκατοπτρίζουν τὴν ψυχὴν τῶν λαῶν ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ὑψώνονται. Ἐξαγγέλλουν τὰ μεγάλα των αἰσθήματα, τὰς ψυχικάς των ἀνησυχίας. Ἡ τέχνη ἔρχεται νὰ ἑρμηνεύσῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ τὸν ἀνακουφίσῃ, νὰ τὸν ἐξυψώσῃ. Νὰ ὑπηρετήσῃ τὰς βαθυτέρας του ἀνάγκας. Ἔχει πηγὴν τὸν ἄνθρωπον, καὶ γίνεται ἀκολούθως πηγὴ τοῦ ἀνθρώπου. Χρησιμοποιεῖ τὴν ὕλην καὶ τείνει νὰ ἐξαϋλώσῃ τὴν ὕλην.

Ἡ θρησκευτικὴ Ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ Βυζαντίου ὑπηρέτησε κατὰ τρόπον ὑπέροχον τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν. Ὁ Γάλλος Βυζαντινολόγος Jean Ebersolt, δίδων εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ «Les Eglises de Constantinople» εἰκόνα τινὰ τῶν χαρακτήρων τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς ταύτης, θαυμάζει αὐτὴν διὰ τὴν μεγαλοφυΐαν της ἐν τῇ συλλήψει καὶ τὴν εὐστροφίαν της ἐν τῇ ἐκτελέσει. Ἕκαστος Ναὸς ἐν Βυζαντίῳ ἔχει ἴδια χαρακτηριστικά, ἰδιαιτέραν φυσιογνωμίαν, ἔχει ἀτομικότητα. Ὁ Jean Ebersolt ὁμιλεῖ μὲ θαυμασμὸν διὰ τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματος τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησε τὰ μεγάλα αὐτὰ ἀριστουργήματα. Κλείων τὸ ὡραῖόν του βιβλίον ἐπάγεται: «Οἱ μεγάλοι οὗτοι ἀρχιτέκτονες, οἵτινες ὑπῆρξαν μεγάλοι καλλιτέχναι τῆς σκηνογραφικῆς, ἦσαν συγχρόνως βαθεῖς γνῶσται τῶν νόμων τῆς Μηχανικῆς. Τὰ μνημεῖά των ἀφήνουν εἰς τὸ πνεῦμα ἐντύπωσιν ἠρεμίας, γαλήνης καὶ ἑνότητος ἰσχυρᾶς, ὀλιγώτερον μὲν ζωηρᾶς ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν αἰσθάνεταί τις ἐνώπιον ἑνὸς Ναοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀλλὰ περισσότερον ἁρμονικῆς ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν αἰσθά-

[1]) Die Panagia-kirche auf der Insel Chalki in der Umgebung von Konstantinopel. Ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ ὁμιλεῖ καὶ περὶ τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας τοῦ Μουχλίου.

νεται ἐνώπιον ἑνὸς Ρωμανικοῦ ἢ Γοτθικοῦ Ναοῦ. Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τῶν Ναῶν, ὅλαι αἱ γραμμαὶ τοῦ κτιρίου ὁδεύουν πρὸς τὸν κεντρικὸν τροῦλλον. Εἰς τὸ ἐσωτερικόν, διὰ τοῦ πρώτου βλέμματος συλλαμβάνει τις τὴν ταξιθέτησιν καὶ τὴν διάρθρωσιν τοῦ συνόλου. Οἱ συνδυασμοὶ τῆς ἰσορροπίας εἶνε προφανεῖς. Τὸ σύνολον εἶνε ἀπαύγασμα διαυγείας ἐξαιρετικοῦ νοῦ.

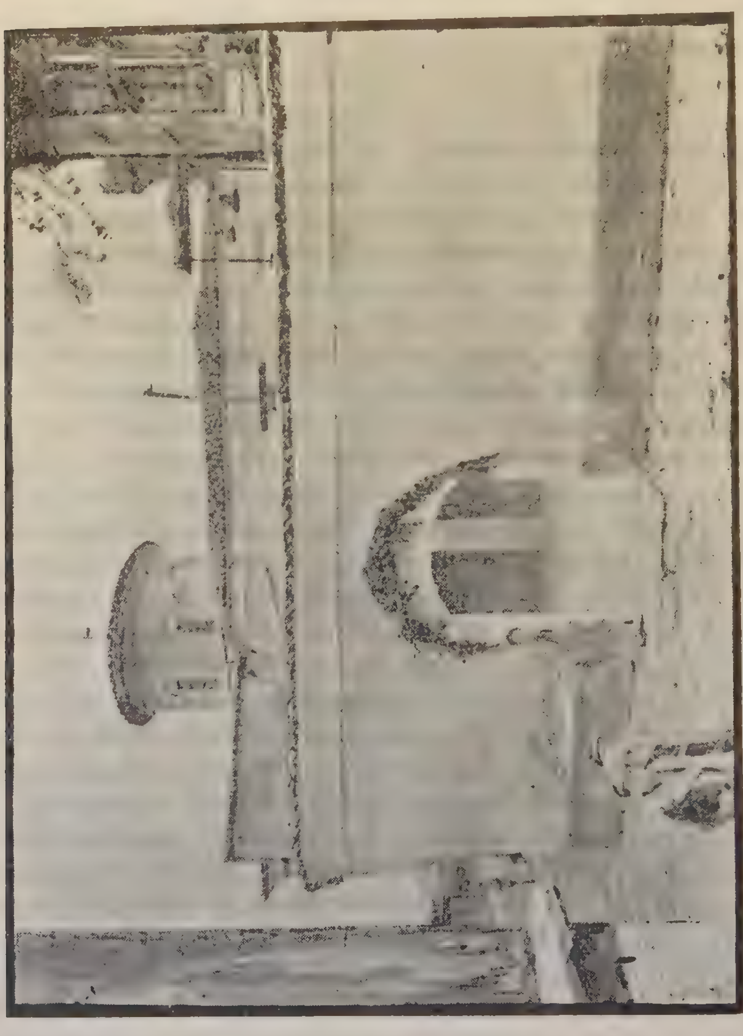
***

Αἴσθημα γαλήνης αἰσθάνεταί τις, ὅταν εἰσέρχηται καὶ εἰς τὸν ἱερὸν Ναὸν τοῦ Μουχλίου, παρ' ὅλην τὴν παραμόρφωσιν ἣν ὑπέστη ἀπὸ διαφόρους ἀπειροκάλους μεταγενεστέρας ἐπισκευὰς καὶ τροποποιήσεις, ὡς εἶνε ἡ ἐντείχισις τῶν κιόνων καὶ ἡ προεκβολὴ τῆς νοτίου πλευρᾶς καὶ ἄλλα. 'Αλλ' εἶνε εὔκολον νὰ παραμερίσωμεν διὰ τῆς διανοίας τὰς προσθέτους μεταβολὰς καὶ νὰ εὑρεθῶμεν ἐντὸς τοῦ ἀρχικοῦ ναοῦ, τοῦ ὁποίου ὁ ρυθμὸς εἶνε ἐπεξεργασία τις τοῦ συνήθους Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ.

Συνήθως ὁ τροῦλλος τοῦ Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ στηρίζεται ἐπὶ τεσσάρων πεσσῶν, συνδεομένων μετ' ἀλλήλων διὰ τόξων, μεταξὺ τῶν ὁποίων παρεμβάλλονται τέσσαρα σφαιρικὰ τρίγωνα. Τὰ σφαιρικὰ τρίγωνα μετὰ τῶν τόξων σχηματίζουσι τὴν κυκλοτερῆ βάσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ὁ τροῦλλος ἔχων κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους καὶ τύμπανον.

῾Ο Ναὸς τοῦ Μουχλίου παρουσιάζει τὸν ρυθμὸν τοῦτον ἐπεξειργασμένον. Εἰς αὐτὸν ἀντὶ πεσσῶν ἔχομεν κίονας, οἱ ὁποῖοι βραδύτερον ἐνετειχίσθησαν ἀνὰ δύο καὶ μετεβλήθησαν εἰς τέσσαρας πεσσούς. Φαίνεται ὅμως τὸ κιονόκρανον τοῦ βορειοανατολικοῦ κίονος, ὅπερ διετηρήθη ἀκάλυπτον καὶ προβάλλει ἀπὸ τῶν τοίχων. Τὰ τόξα τὰ ὁποῖα φέρουν τὸν τροῦλλον ἐστηρίζοντο ἐπὶ κιόνων οἱ ὁποῖοι ἵστανται εἰς τοὺς τέσσαρας ἐξώστας, τοὺς σχηματιζομένους διὰ τῶν τεσσάρων μεγάλων κογχῶν. Καὶ οὕτω ὁ τετραγωνικὸς χῶρος τοῦ Ναοῦ στρογγυλεύει, γίνεται περιφερειακός. ῾Ο χῶρος οὗτος, ὁ κάτωθεν τοῦ τρούλλου, ἐπεκτείνεται γύρω διὰ τεσσάρων ἀψίδων, ἐξ ὧν μορφώνονται περαιτέρω δώδεκα κόγχαι. ῾Ο χῶρος οὕτω λαμβάνει ἀκτινωτὴν διάταξιν, ὑπηρετεῖται δὲ ἡ λυρικὴ διάθεσις τοῦ Ναοῦ, ὅστις συμπληρώνεται μὲ τὸ ἄτομον τὸ μεμονωμένως προσευχόμενον. ῾Ο προσευχόμενος ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ εὑρίσκεται εἰς ἐσωτερικὴν ἑνότητα μὲ αὐτόν. ῾Ο Ναὸς περιβάλλει πανταχόθεν τὸν προσευχόμενον, τὸν περιπτύσσει, διὰ νὰ προσευχηθῇ καὶ αὐτὸς μαζί του, νὰ μεταβληθῇ εἰς ὄχημα Χερουβείμ. ῾Ο χῶρος πέριξ τοῦ προσευχομένου σβύνει βαθμηδὸν μὲ τὰς βαθυνομένας δώδεκα κόγχας, δι' ὧν τὰ ὅριά του τείνουν νὰ ἀπομακρυνθοῦν. Τὰ τόξα εἶνε ὑψηλότερα ἀπὸ τὰς κόγχας τῶν μεγάλων ἀψίδων. ῾Υπεράνω τῆς κεφαλῆς

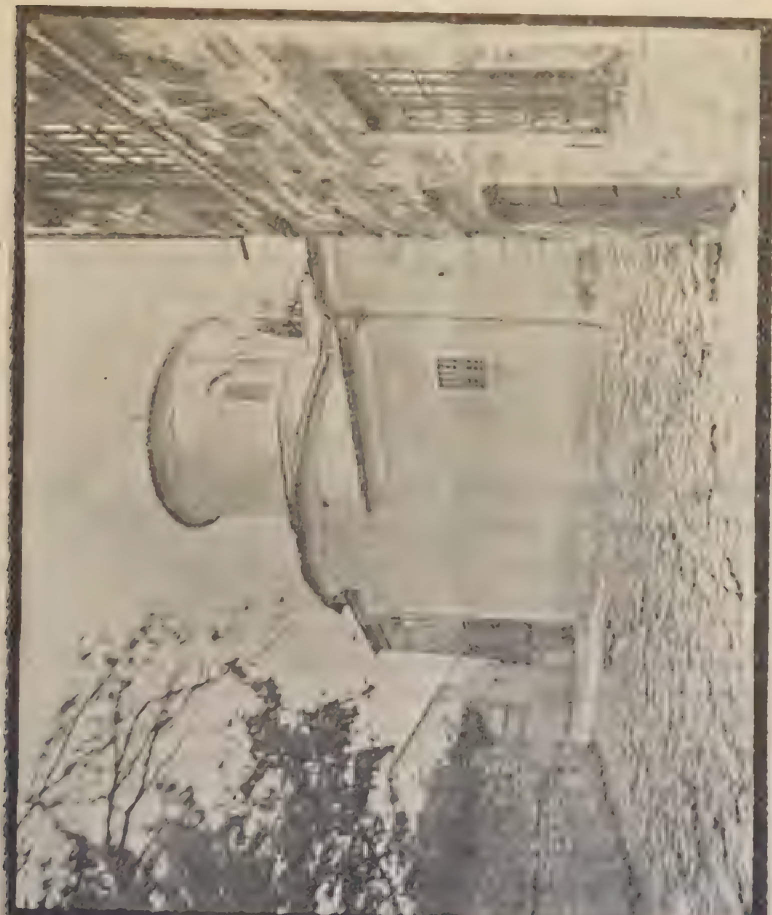
τοῦ προσευχομένου ὁ χῶρος εὐρύνεται, φεύγει πρὸς τὰ ἐπάνω. Τὸ σχῆμα τοῦ τυμπάνου ἔσωθεν ἔχει ὀκτὼ ἡμικυκλικὰς κόγχας, οὕτως ὥστε τὰ

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΧΛΙΟΥ (Ἡ Δυτικὴ πλευρά).

ὅρια τοῦ χώρου νὰ σβύνουν καὶ πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτήν, τὴν πρὸς τὰ ἐπάνω. Ἀπὸ τὰ παράθυρα τοῦ τρούλλου διαχέεται εἰς ὅλον τὸν

Ναὸν γλυκὺ ἡμίφως, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον συνάπτει τὰ μέρη τοῦ Ναοῦ πρὸς ἄλληλα καὶ ἐξυπηρετεῖ τὴν ἑνότητα αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ εἶνε ὑπέροχος συντε/εστὴς τῆς λυρικῆς ἀτμοσφαίρας τοῦ Ναοῦ, τῆς ἐσωτερικότητος

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΧΛΙΟΥ (Ἡ βορειοανατολικὴ πλευρά).

τὴν ὁποίαν ἔχει, τῆς οἰκειότητος τὴν ὁποίαν ἐμπνέει. Εἰς τὸν ὡραῖον αὐτὸν Ναὸν φυλάσσεται φορητὴ ψηφιδωτὴ εἰκὼν τῆς Παναγίας, ἴσως ἔργον τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος, ἀληθινὸν κειμήλιον.

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΣΥΜΒΟΛΗ
ΕΙΣ ΤΟΥΣ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ Κ/ΠΟΛΕΩΣ
ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΗΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

***

Συνοδικὴ πρᾶξις ἀκυροῦσα τὴν ἐναντίον Ἱερεμίου Β΄. ἐκφωνηθεῖσαν καθαίρεσιν καὶ ἀποκαθιστᾶσα αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον 105).

«Φανερὸν καὶ ὁμολογούμενον τοῖς πᾶσίν ἐστιν, οὐ μόνον ἀρχιερεῦσι καὶ κληρικοῖς ἀλλὰ καὶ παντὶ τῷ χριστωνύμῳ πληρώματι, ὅτι ὁ χρηματίσας πατριάρχης κὺρ Μητροφάνης πᾶσαν σπουδὴν ποιησάμενος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καθελεῖν τὸν πρὸ αὐτοῦ πατριαρχεύσαντα κὺρ Ἰωάσαφ, ὡς παρὰ τοὺς θείους κανόνας τὸ σιμωνιακὸν ἐργαζόμενον, στηρίξαι τε τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ καὶ τὸ κῦρος ἐπιβραβεῦσαι τοῖς τῶν πατέρων θεσμοῖς, ἀφ' ὧν αὐτὸς ἔπραξεν ὕστερον, μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἀξίαν, πωλῶν προφανῶς τὰς μητροπόλεις καὶ μηδεμίαν χειροτονίαν ἄνευ χρημάτων ποιῶν, δι' ἅπερ πάντα κανονικῶς καὶ συνοδικῶς τὸν πρὸ αὐτοῦ κατεδίκασε, δῆλος ἐγένετο ὡς οὐ θείῳ ζήλῳ οὐδὲ τῆς τῶν κανόνων φροντίζων συστάσεως ἐποίησεν ἅπερ ἔδρασεν, ἀλλὰ τοῦ θρόνου καὶ τῆς ἀξίας μόνον ἐρῶν, ὡς ἀπὸ τοῦ τέλους ἔδειξεν, ὁλοτελῶς κατεφρόνησε τῶν κανόνων καὶ τὸ σιμωνιακὸν ἀναίδην εἰργάζετο· τοιγαροῦν τοιαύτην ὑπόληψιν ἔχων περὶ τοὺς θείους θεσμοὺς καὶ οὕτω τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας ἀποδεχόμενος, οὓς αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ τῶν πατέρων, καὶ πρὸ ὀλίγου τοιαῦτα ἐτόλμησε· βουλόμενος γὰρ καὶ αὖθις δράξασθαι τοῦ πατριαρχείου, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν παραίτησιν, ἣν ἔδωκε τοῦ τε θρόνου καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῆς καὶ ἀντ' αὐτοῦ κατέστη συνοδικῶς ὁ πατριάρχης κὺρ Ἱερε-

---

105) Ὅρα σημ. 95.— ***Σάθα*** ὡς ἀνωτ. σ. 148 ἑξ. ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «***ἀθώωσις ἔννομος τῆς παρὰ κανόνας γενομένης καθαιρέσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ δεσπότου ἡμῶν κὺρ Ἱερεμίου***».

μίας, δέον συνόδῳ ἀρχιερατικῇ προσδραμεῖν καὶ κανονικῶς παραστῆσαι τὴν ἣν ἔλεγε βίαν· ὁ δὲ οὐδενὸς τῶν τοιούτων φροντίσας, ἀδείᾳ μόνῃ βασιλικῇ, αὐτονόμως καὶ αὐτοκλήτως τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀνέλαβε καὶ παραχρῆμα διώξας τὸν δηλωθέντα πατριάρχην κὺρ Ἱερεμίαν, πρὸ πάσης ἄλλης συνοδικῆς ἀδείας καὶ σκέψεις, τὰ ἀρχιερατικὰ πάντα εἰργάσατο καὶ τοῖς προτέροις προσέθηκεν ὅμοια. Ἐπεὶ δὲ μεταξὺ λόγος ἐγένετο παρὰ πάντων ὡς παρανόμως τὸν θρόνον ἀνέλαβεν, εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν καὶ ὅσος ὁ κίνδυνος λογισάμενος, τοὺς εὑρεθέντας ἀρχιερεῖς ἀθροίσας κα ἄκοντας, ἠθέλησεν ὕστερον διορθῶσαι ὧνπερ ἠμέλησε πρότερον· καὶ δὴ ἀκαίρως τὴν ἑαυτοῦ παραίτησιν ἀσύστατον δεικνῦναι βουλόμενος, βίᾳ μὲν ἔλεγεν αὐτὴν γεγενῆσθαι τοῦ Καντακουζηνοῦ Μιχαὴλ καὶ μαρτυρίας προέτεινεν, οὐδεὶς δὲ τῶν μαρτυρησάντων τὸ εἶδος τῆς βίας ἠδυνήθη εἰπεῖν· ἀλλ' οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἤκουσαν ἀπειλὰς θανάτου ἰδίᾳ παρὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ· οἱ δέ, ὡς ἤκουσαν τοῦτο παρ' ἑτέρου· ἄλλοι δέ, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ γέροντος κὺρ Μητροφάνους· οὐδεὶς δ' ἐφάνη μαρτυρῶν ὅτι παρόντος τοῦ τε βιαζομένου καὶ τοῦ βιάζοντος τὰς ἀπειλὰς ἤκουσεν ἢ ἔργον εἶδέ ποτε βίας· ὥστε ἐκ τούτου ἔνεστιν ὡς τὰ τῆς βίας, ἧς ἔλεγεν, οὐκ εἶχε λόγον τινά. Καὶ τοῦτο μὲν ἦν πρῶτον· δεύτερον δέ, ὅτι ἐπίβασις ἦν ἡ προβολὴ τοῦ πατριάρχου κὺρ Ἱερεμίου καὶ ἐπὶ τούτῳ οὐδεμίαν ἔδειξε μαρτυρίαν· ἐπίβασις γὰρ ἔστι κατὰ νόμους, ἡ κατ' αὐτονομίαν ἢ κατά τινα φαύλην οἰκονομίαν τοῦ σχολὴν ἄγοντος ἢ καὶ τοῦ ἔχοντος ἐκκλησίαν ἐπισκόπου πρὸς χηρεύουσαν ἐκκλησίαν παράλογος ἐπεισαγωγή· τοῦτο δὲ οὐ τοιοῦτον· ἀλλὰ παραίτησις ἦν καὶ συνοδικῇ γνώμῃ προεχειρίσθη· καὶ μετὰ τοῦτο ὅ τε γέρων κὺρ Μητροφάνης ἐκεῖνος τὸν χειροτονηθέντα κὺρ Ἱερεμίαν μεταπεμψάμενος ἠσπάσατο καὶ δώροις ἐδεξιώσατο ἑστιαθεὶς μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ὁ ἀναδεξάμενος τὸν θρόνον τὰ ἴσα τούτοις εἰργάσατο εἰρηνικῶς καὶ ἀταράχως· τρίτον, ὅτι καὶ πολλοὺς τῶν ἀρχιερέων καὶ ἱερέων τυραννικῶς μετὰ φυλακήν τε καὶ δεσμὰ εἰς ἐξορίαν ἀπέπεμψεν ὁ αὐτὸς πατριάρχης· περὶ τούτου δὲ γράμμα συνοδικὸν ἐνεφανίσθη ὑπογραφὴν ἔχον καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξανδρείας μετὰ συνόδου ὑπερτελοῦς, ὅτι ἄδεια πᾶσα ἐδόθη αὐτῷ τοὺς ἀπειθοῦντας τῇ ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ καὶ αὐθαδῶς ἐπιπηδῶντας ταῖς μητροπόλεσι, ζώντων ἔτι τῶν προστατούντων αὐτῶν, καὶ τοὺς καθαίρεσιν ὑποστάντας νομίμως, εἶτα καὶ αὖθις ἐνοχλοῦντας καὶ παραβαίνοντας ὡς οἷόν τε παιδεύειν καὶ παραδιδόναι τῇ ἀρχῇ, ἀνευθύνου τούτου μένοντος, εἴγε καὶ αὐτὴν τὴν εὐσέβειαν ἀρνήσωνται· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἀθωώσεως ἐκείνου. Ἐπεὶ δὲ ὁ αὐτὸς κὺρ Μητροφάνης περιποιούμενος ἑαυτῷ μείζονα ἔτι ἀσφάλειαν, καθαίρεσιν ἠθέλησε ποιῆσαι κατὰ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου, τοιαῦτά τινα αἰτιάματα προέφερε: πρῶτον, ὅτι ἠθέτησε τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, ἣν ἔλεγε πεποιηκέναι, ὁμολογήσας εἶναι ὑπὸ καθαίρεσιν, εἴγε ὅλως αὐτὴν ἀθετήσῃ· ὑπόσχεσις δὲ τοιαύτη οὐκ ἐφάνη ὑπογραφὴν αὐτοῦ ἔχουσα μεμαρτυρημένην, ἀλλὰ χάρτης ἦν κενὸς καὶ ὑπὸ αἵρεσιν· δεύτερον, ὅτι ἀνάβασιν τῆς Ἐκκλησίας ἐποίησεν ἐξωτερικὴν καὶ τοῦτο φαίνεται ἄδεκτον· ἐπεί, εἰ ἦν τοιοῦτον, ἔμελλεν ἂν γραφῆναι ἐν τῷ καταστίχῳ τῆς βασιλείας καὶ τὴν ἐκκλησίαν διενοχληθῆναι· τὸ δὲ, οὐδὲ τοιοῦτον ἦν, ἀλλ' εἰς φιλονεικίας ἀρχόντων τινῶν λόγοι ἁπλοῖ καὶ ἄστατοι ἐλαλήθησαν· τρίτον, ὅτι τρὶς ἐμηνύθη παρὰ ἀρχιερέων καὶ οὐκ ἀπήντησεν· οὔτε δὲ τῶν διαμηνυσάντων ἀρχιερέων φαίνονται τὰ ὀνόματα, οὐδὲ καιρὸς ἐδόθη μεταξὺ τῆς διαλαλιᾶς, ὥσπερ ἀπαιτοῦσιν οἱ νόμοι· δι' ἃ πάντα οἱ τότε παρόντες ἀρχιερεῖς πολλὰ σπου-

δάσαντες ἐκφυγεῖν καὶ μὴ ψηφίσασθαι τὴν καθαίρεσιν, τέλος οἱ μὲν βίᾳ καὶ ἀπειλῇ καθαιρέσεως, οἱ δὲ ἀνάγκῃ ἄλλῃ τε καὶ φιλίᾳ συνέθεντο καὶ τὴν ἀσύστατον καὶ παρὰ κανόνας καθαίρεσιν ἐποιήσαντο, κατὰ πάντα ὁμοίαν οὖσαν καὶ ἀκόλουθον τῇ κακῶς γεγονυίᾳ ἀθωώσει τοῦ γέροντος κὺρ Μητροφάνους· φησὶ γὰρ ὁ ρκ΄ κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου: οὐ δεῖ δυναστείᾳ χρώμενον τὸν ἐπίσκοπον χώρας ἐπιδράττεσθαι ὑφ' ἑτέρου ἔτι κατεχομένης, ὡς αὐτῷ δῆθεν διαφερούσης καὶ βουλομένου καὶ μὴ τοῦ ἐνταῦθα λαοῦ· τῇ δὲ τῶν ἐπισκόπων κρίσει τοῦτο ἀνατιθέναι καὶ παρ' αὐτῶν ἀπολήψεσθαι προσδοκᾶν τὸ οἰκεῖον· ἀντεκδίκητος δὲ γενόμενος, δίκαιος ἂν εἴη τοῦ οἰκείου στέρεσθαι δικαίου, ζημιούμενος τὸ ἀφαιρεθὲν δημοσίᾳ. Ὁ δὲ ιε΄ τῆς αὐτῆς συνόδου: ἱερωμένοις ἅπασι καὶ μοναχοῖς, ἐνάγουσι καὶ ἐναγομένοις, τὸ τῆς ἐκκλησίας ἀνοίγνυσι δικαστήριον, εἴτε ἐγκλήματα, εἴτε χρήματα τὸ ζητούμενον εἴη· ἂν δέ τις τούτων πολιτικὸν ἕληται δικαστήριον, ἐκείνου καταφρονήσας, παρ' αὐτό γε τοῦτο φησί, τοῦ ἰδίου ἐκπεσεῖται βαθμοῦ καὶ εἰ ἀθῶος ἐν τούτῳ δειχθείη τῶν ἐγκλημάτων· περὶ δὲ τῶν λεγόντων ὡς οἱ θεῖοι κανόνες οὐ παραδέχονται τὴν παραίτησιν, λέγομεν ἅπερ ἐμάθομεν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς τρίτης συνόδου, τῆς ἀποσταλείσης πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ σύνοδον περὶ Εὐσταθίου τοῦ ἐπισκόπου· ὅτι, τεθορυβημένος ὢν ὁ αὐτὸς Εὐστάθιος καὶ ἀδοκήτοις περιστάσεσιν ἐμβεβηκώς, εἶτα ἀπειρηκὼς τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐπενηνεγμένων αὐτῷ φροντίδων καὶ διακρούεσθαι τὰς παρὰ τῶν ἐπιφυομένων αὐτοῦ δυσφημίας μὴ δυνάμενος παρῃτήσατο· ἔπειτα τῇ σονόδῳ προσῆλθεν, ἀλλ' οὐ χωρὶς συνόδου ἐδράξατο τὴν ἐπισκοπήν, ὅπερ ὁ Μητροφάνης ἐποίησε καὶ αὐτή γε ἡ τρίτη σύνοδος, προσελθόντι τῷ Εὐσταθίῳ, οὔτε ἐπισκοπὴν οὔτε ἄδειαν προστασίας αὐτῷ ἔδωκεν ἀλλὰ μόνον ὄνομα ἐπισκόπου ἀδιάσειστον καταλιποῦσα τὸν ἀντ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα. Πόθεν οὖν εἶχε δικαίωμα ὁ γέρων ἐκεῖνος Μητροφάνης ἀνερωτήτως καὶ ἀκρίτως τὸν θρόνον ἀναλαβεῖν καὶ τὸν ἀντ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα διῶξαι; Ὧν οὕτως ἐχόντων, ἡμεῖς οἱ καθευρεθέντες ἐνταῦθα ἀρχιερεῖς διασκεψάμενοι ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς πάντα, καταγνόντες τε τῶν τετολμημένων ἐκείνῳ τῷ γέροντι, γράφομεν καὶ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς καὶ ὁλοψύχως, μιᾷ γνώμῃ ἀδιάστῳ καὶ προαιρέσει, ἵνα ὁ παναγιώτατος ἡμῶν αὐθέντης καὶ δεσπότης οἰκουμενικὸς πατριάρχης κὺρ Ἱερεμίας, ὡς καλῶς ἐξ ἀρχῆς καὶ νομίμως χειροτονηθεὶς καὶ ἀναχθεὶς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, εἴη καὶ ὀνομάζηται πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, τιμώμενος παρὰ πάντων πρεπόντως καὶ προσκυνούμενος· πᾶν δ' εἴ τι ἐπράχθη καὶ ἐλαλήθη καὶ ἐγράφη κατ' αὐτοῦ, ἅτε μηδαμόθεν ἔχον τὸ βέβαιον, ὡς μὴ γεγονὸς λογίζηται καὶ εἴη ἄκυρον καὶ ἀνίσχυρον, ὅ τε δηλαδὴ ψευδὴς λόγος τῆς ἐπιβάσεως καὶ ἡ σὺν αὐτῷ ἐπισυμβᾶσα ἀθέσμως καθαίρεσις, ἀποφαινόμενοι καὶ τοῦτο ἵνα οἱ λαληθέντες ἀφορισμοὶ ἐν τῷ μεταξύ, κατὰ χάριν καὶ προσταγὴν ἐκείνου τοῦ γέροντος, κατ' ἀλλήλων καὶ κατὰ πάντων, ὑπάρχωσι λελυμένοι τῇ θείᾳ χάριτι. Ναὶ γένοιτο Χριστὲ βασιλεῦ! Ἐπὶ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ παρὸν συνοδικὸν ἐγένετο ἔγγραφον καὶ κατεστρώθη ἐν τῷ ἱερῷ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κώδικι εἰς μνήμην καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν».

Ἐν ἔτει ζπη΄, Αὐγούστῳ ἰνδικτιῶνος η΄.

***

Ἐπιστολὴ Ἐρρίκου Γ' τῆς Γαλλίας—11 Μαΐου 1584 — πρὸς τὸν Σουλτάνον Μουρὰτ Γ' ὑπὲρ Ἱερεμίου Β' [106].

«Ce sont offices communs des princes amis d'interceder les uns envers les autres pour ceux de leurs subjects et serviteurs qui peu considèrément se sont eloignés de leurs bonnes graces et moyenner qu'ilz y puissent estre réintégrer, mesmement quand ils se prétendent justifier en leur innocence. Et ayant entendu le mauvais traitement qu'a receu ces jours passez le patriarche de Constantinople plus par l'animosité, malice et corruption de ses ennemis et malveillans que pour occasion par laquelle il aye deu encourir vostre indignation nous vous en avons bien voulu faire cette lettre et vous prier autant affectueusement que faire pouvons qu'il plaise à Votre Haltese se contenter de ce qu'il a souffert, rejetter les calomnies et impostures que l'on a voulu proposer contre lui et donner lieu à son innocence l'ayant d'icy en avant, à nostre prière et requeste en toute bonne et favorable protection, comme nous avons chargé le Snr de Germigny de vous faire entendre de notre part, auquel nous vous prions adjouster pareille foy qu'à nous mesmes».

***

Ἐπιστολὴ τοῦ Τσάρου Θεοδώρου Α' Ἰβάνοβιτς πρὸς τὸν Σουλτάνον Μουρὰτ Γ' ὑπὲρ Ἱερεμίου Β' [107].

«Ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἡ ἁγία Τριάς, ὁ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχων, ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν· δι' αὐτοῦ οἱ βασιλεῖς βασιλεύουσι καὶ οἱ δυνάσται γράφουσι τὴν ἀλήθειαν».

Ἐλέῳ τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ, Τσάρος καὶ Μέγας Δοὺξ Θεόδωρος Ἰβάνοβιτς ἁπάσης Ρωσσίας, Βλαδιμήρου, Μόσχας, Νοβογορόδου, Καζάνης, Ἀστραχανίου, Πισκόβης, Σμολένσκης, Τβέρης, Ριαζάνης, Πολότσκης, Πέρμης, Βιάτκης καὶ Βουλγαρίας καὶ πολλῶν ἄλλων χωρῶν ἄναξ καὶ ἁπάσης Βορείου Σιβηρίας κυριάρχης καὶ ἄναξ χωρῶν γερμανικῶν.

Τῷ τοῦ Γαμαιούνου μιμητῇ Σουλτάνῳ Μουράτῃ, ἄνακτι Κωνσταντινουπόλεως, Αἰγαίου, Εὐξείνου πόντου, Ἀνατολῆς, Καραμανίας, Ρούμελης καὶ ἄλλων, ἀδελφῷ καὶ καλῷ φίλῳ ἡμῶν.

«Ἦλθε πρὸς ἡμᾶς ἐκ τῆς χώρας σοῦ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν ὁ Ἱερεμίας, πατριάρ-

---

106) Ὅρα σημ. 96.—**E. Charrière** ὡς ἀνωτ. IV p. 295. Τὸ ἔγγραφον μεταφρασθὲν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἐδημοσιεύθη παρὰ *Σάθα* ὡς ἀνωτ. σ. οα' σημ. 1.

107) Ὅρα σημ. 101.— *Θ. Βαλλιάνου* ἱστορ. τῆς Ρωσ. Ἐκκλ. ὡς ἀνωτ. σ. 354. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην φαίνεται προκαλέσας αὐτὸς οὗτος ὁ πατριάρχης, ὡς γίνεται δῆλον ἐξ ὅσων ἐσημείου ὁ Βογιάρος Βορίσος Θεοδώροβιτς γράφων πρὸς τὸν πατριάρχην: «περὶ ὅσων ἐλάλησάς μοι ἵν' ἀναβιβάσω τῷ εὐσεβεστάτῳ ἄνακτι ὅπως γράψῃ περὶ τῆς Παναγιότητός σου πρὸς τὸν Σουλτάνον Μουράτην, ἐγὼ μὲν τὴν παράκλησίν σου ἐδήλωσα, ἡ δὲ ἐπιστολὴ ἐγράφθη καὶ τὸ ἀντίγραφον ἐστάλη σοι. Ὁ ἄναξ ἡμῶν ἔγραψε πρὸς τὸν Σουλτάνον συντόμως» (αὐτόθι ὡς ἀνωτ. σ. 355).

χης Κωνσταντινουπόλεως, χάριν ἐλέους καὶ παρεκάλεσεν ἡμᾶς ἵνα πρὸς σέ, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, περὶ αὐτοῦ γράψωμεν ὅπως διαφυλάττηται. Καὶ ἡμεῖς, κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην σοῦ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν, περὶ αὐτοῦ πρὸς σὲ γράφομεν διὰ γραφῆς ἡμῶν ἵνα σύ, ἀδελφὸς ἡμῶν Σουλτάνος Μουράτης, τὸν πατριάρχην Ἱερεμίαν τηρῇς ἐν τῇ χώρᾳ σου καὶ διατάξῃς νὰ προφυλάττωσιν αὐτὸν οἱ πασσάδες σου, καθὼς οἱ προπάτορές σου διεφύλαττον ἀρχαιόθεν τοὺς πατριάρχας κατὰ πάντα. Σὺ δὲ πρᾶξον αὐτὸ δι' ἡμᾶς· ἂν δέ ποτε παραγγέλῃς ἡμᾶς περὶ τῶν ὑποθέσεών σου, ἡμεῖς ἀπέναντι τούτου θέλομεν διατηρεῖν πρὸς σέ, τὸν ἀδελφόν ἡμῶν, ἀγάπην ἀδελφικήν.

Ἐγράφη ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ κράτους ἡμῶν, ἐν τῇ πόλει Μόσχα, ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ζϛζ, ἐν μηνὶ Μαΐῳ, ἰνδικτιῶνος ια'. τῆς βασιλείας ἡμῶν ἔτει ἕκτῳ, τῶν δὲ βασιλειῶν ἡμῶν Ρωσσίας μὲν μγ', Καζάνης δὲ λζ' καὶ Ἀστραχανίου λε'».

21) ΠΑΧΩΜΙΟΣ Β'

Παχώμιος ὁ Καισαρείας, ὁ ἐπιλεγόμενος Πατέστος, πολλαχῶς μετέσχε κινημάτων ἐναντίον Ἱερεμίου Β' τὸ β' πατριαρχεύοντος. «Πάντων δὲ προσδοκώντων τὴν τοῦ πατριάρχου ἐλευθερίαν ὁ δηλωθεὶς Πατέστος γινώσκων ἑαυτὸν ὁποῖός ἐστι, συνδρομῇ τῶν μεσιτευσάντων αὐτὸν τὸ πρῶτον,καὶ ἀναβάσει βαρυτάτῃ τοῦ πεσκεσίου,ἐξαίφνης ἀνελπίστως τοῦ πατριαρχείου ἐδράξατο καὶ ἔφιππος εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἦλθεν αὐλὴν μετὰ δυναστείας, φέρων καὶ τὸ τοῦ πατριάρχου μανδύον καὶ τὸ σκιάδιον, προηγουμένου καὶ τοῦ φέροντος καὶ τὸ αὐτοῦ δικανίκιον· εἰσῆλθέ τε εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου τὸ τῆς ἐρημώσεως βδέλυγμα καὶ εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἔστη θρόνον, καὶ παρὰ τοῦ παπᾶ Ἰωάννου τοῦ Χόντρου τοῦ Ροδίου ἐμνημονεύθη· καὶ πρὸ τῆς κακίστης αὐτοῦ μεταθέσεως, τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα ἐκφωνεῖσθαι ἠνάγκασε, τὸ τοῦ γνησίου πατριάρχου ἀποκόψας μνημόσυνον καὶ τὸ «δεσπότης καὶ ἀρχιερεὺς» ὠνομάσθη τε καὶ ἐψάλθη· ἐκεῖθεν καὶ εἰς τὰ πατριαρχικὰ κελλία ἀνῆλθε· καὶ εἰς τὸν ἐπάνω πατριαρχικὸν θρόνον ἐκαθέσθη καὶ ἐφίλουν οἱ ὅμοιοι αὐτῷ τὴν χεῖρα αὐτοῦ· καὶ ἔκτοτε ἀδιαλείπτως ἔφερε τὸ πατριαρχικὸν δικανίκιον καθεζόμενος καὶ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· ἐπεὶ δὲ οὕτω κακῶς καὶ αὐτοχειροτονήτως τοῦ πατριαρχείου ἐπέβη, βουλόμενος δῆθεν καὶ νόμιμον χειροτονίαν λαβεῖν, πρῶτον μὲν τὸν γνήσιον πατριάρχην ἐξορισθῆναι ἐποίησεν· εἶτα βίᾳ συναγαγὼν τοὺς ἀρχιερεῖς ἐπλάσθη καὶ ἀνηγορεύθη καὶ ἐξ ἐκείνου ἀναφανδὸν ἤρξατο τυρανεῖν». Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ τῆς Ἐκκλησίας ἐπίσημος ἐξιστόρησις τῶν κατὰ τὴν ἄνοδον τοῦ ***Παχωμίου*** εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Κατὰ τὸν ***Χρονογράφον*** παρομοία σύντομος ἐξιστόρησις. «Τάσσει (ὁ Παχώμιος) δέκα χιλιάδες φλουρία πεσκέσι εἰς τὸν βασιλέα καὶ ἄλλαις ἐξόδαις πολλαῖς εἰς τοὺς μεγάλους ἀγάδες καὶ εὐγάζουν τον ἀπ'

ἐκεῖ μέσα (=ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ καπήαγα) καὶ φέρνουν τον μὲ τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ τζακίζουν τὰ κελλία καὶ βάνουν τον μέσα........ καὶ ἐκάθησε χωρὶς θέλημα τινὸς καὶ πατριάρχης καὶ ἐξουσιαστὴς καὶ συναθροίζει τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ τὸν χειροτονήσουν καὶ οἱ κληρικοὶ ἄλλοι ἦσαν βοηθοί, ἄλλοι ἐναντίοι εἰς τὸ φαινόμενον ....καὶ τότε μὲ τζαούσιον βασιλικὸν βίᾳ καὶ δυναστείᾳ ἐσυνάθροισε τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ τὸν ψηφίσουν......ὑπέγραψαν γοῦν ὅλοι καὶ ἐκάθησεν ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας» 108).

Ἡ ἀθέμιτος αὕτη καὶ παράνομος ἄνοδος τοῦ Παχωμίου εἰς τὸν θρόνον ἐγένετο τῇ 22 Φεβρουαρίου 1584 109), ἡ δὲ πατριαρχεία αὐτοῦ ἐν μέσῳ μεγάλης συγχύσεως καὶ ταραχῆς διανυθεῖσα παρετάθη μέχρι Φεβρουαρίου 1585 ὅτε «ὁ βασιλεὺς..... ὥρισε καὶ εὐγῆκεν ὁ Παχώμιος» (Χρονογρ.), «καὶ ἐξώσθη αὐτὸς ὡς οὐ διὰ τῆς θύρας εἰσελθὼν ἀλλ' ἐπιβατικῶς καὶ βίᾳ τινί, οὕτω τότε καλέσαντος τοῦ καιροῦ» (Ζυγομαλᾶς) 110), «καὶ δεσμεύουν τὸν Παχώμιον εἰς δύο ἁλυσίδας καὶ ἐμαζώχθη ὁ κόσμος καὶ τὸν εἶχαν παίγνιον καὶ γελοῖον» (Χρονογρ.) Χωροῦσα δὲ καὶ περαιτέρω ἡ Ἐκκλησία καθῄρεσεν αὐτὸν διὰ συνόδου προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρείας Σιλβέστρου καὶ ἀποφηναμένης τάδε: «Μιᾷ γνώμῃ πάντων καὶ προθυμίᾳ ὁλοψήφῳ συνοδικῶς ὡς αὐτοκαθαίρετον καὶ ἔνοχον ἀναθέματι, ὡς εἴρηται, δι' ἃ παρέβη καὶ ὡμολόγησε καὶ ὅτι ἐν καταφρονήσει ἐτίθετο τοὺς ἱεροὺς τῶν πατέρων κανόνας καὶ πάντα θεσμὸν καὶ τάξιν, ἔχομεν αὐτὸν τὸν Πατέστον καθῃρημένον καὶ γεγυμνωμένον πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως καὶ ὀνομασίας αὐτῆς», μετ' ἀφορισμοῦ συγχρόνως δι' ἐκεῖνον, «ὅστις ἂν τῶν ἁπάντων ἀρχιερεὺς τυχὸν ἢ καὶ κληρικός, τῶν τε τοῦ βήματος καὶ τῶν ἔξω, ἢ ἄρχων ἢ ἀρχόμενος τολμήσῃ ὀψέποτε ἀκολουθῆσαι τῷ αὐτῷ Πατέστῳ ἢ βοηθῆσαι δι' ἑαυτοῦ ἢ δι' ἑτέρου, ἢ ἄσπρα δανεῖσαι, ἢ ἐγγυήσασθαι ἢ ὀνομάσαι αὐτὸν ἱερέα ἢ ἀρχιερέα καὶ πατριάρχην, ἢ καὶ ἄλλῳ ἀκολουθῆσαι ὁμογνώμονι αὐτῷ καὶ συναινέσαι ἐπὶ σκανδάλῳ τῆς ἐκκλησίας» 111).

---

108) ***Σάθα*** ὡς ἀνωτ. σ. 11. 139.—Ὅρα καὶ σ. οβ' 160, 164, 166. Περὶ τῆς εἰσπηδήσεως τοῦ Παχωμίου εἰς τὸν θρόνον ἔγραψε σχετικὰ καὶ ὁ **de Germigny** ἐπιστέλλων ***Ἐρρίκῳ Γ'*** ὡς ἐν τῇ 96ῃ σημειώσει. Ἀπὸ δὲ 20 Μαρτίου 1584 ὁ αὐτὸς ἀνέφερε καὶ τὰ ἑξῆς: «le nouveau patriarche de Constantinople baisa comme tel, samedi dernier, la main à ce Sgnr avec partie du présent par luy promis sans que les remonstrances et doléances du peuple de ceste Eglise y ayent rien vallu, bien que très juste». (**E. Charrière** ὡς ἀνωτ. σ. 265, 267).

109) Κατὰ τὸν κατάλογον τοῦ ***Δούκα Καταβολάνου*** ζήσαντος, ὡς φαίνεται, ἐπὶ Θεολήπτου Β' (***Ἐκκλ. Ἀλήθ.*** Δ' 383).

110) ***Θεολογία***, Η' σ. 164.

111) ***Σάθα*** ὡς ἀνωτ. σ. 142 ἑξ. Ἡ καθαίρεσις συνετάχθη καὶ ἐξεφωνήθη ἐάν

Ἅμα τῇ ἐπανόδῳ Ἱερεμίου Β' εἰς βασιλεύουσαν (θέρος ἢ φθινόπωρον 1586) φαίνεται ὅτι ὁ Παχώμιος ἀπηλλάγη τῆς καθαιρέσεως καὶ ἀπεφασίσθη συνοδικῶς περὶ αὐτοῦ, ὅπως «ὑπάγῃ εἰς τὴν Κύπρον καὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδραν διὰ τὰ χρέη....., ἀλλ' ὁ Παχώμιος δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπάγῃ καὶ ἔκαμεν πάλιν σκάνδαλα καὶ ἔστειλάν τον ἐξόριστον εἰς τὴν Βλαχίαν, εἰς τόπον ὅπου ἦτον δύσκολος νὰ φύγῃ» (Χρονογρ.), καὶ ὅπου πάντως ἀπέθανε καὶ ἐτάφη [112]).

22) ΘΕΟΛΗΠΤΟΣ Β'

Γράφων πρὸς τὸν ἐν Ρόδῳ ἐξόριστον Ἱερεμίαν Β' ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως ***Θεόληπτος*** ἐξιστόρει ὡς ἑξῆς τὰ κατὰ τὴν ἄνοδον αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον:

«Πατέστου ἀναφανέντος, αὐτός με εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθεῖν κέκληκας γράμματι σῷ..... καὶ ἀναγκάζεις παραγενέσθαι εἰς ἐκρίζωσιν τοῦ κακοῦ καὶ διόρθωσιν τῆς Ἐκκλησίας· ἦλθον, οὐ παρήκουσα· συνωμιλήσαμεν, ὡς γινώσκεις καλῶς· γνώμην μοι δέδωκας τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιλαβέσθαι καὶ Πατέστον ἀποσκορακίσαι· τὶ δὲ ἐγώ; οὐ κατεδεξάμην εὐθύς, ἀλλὰ μετὰ γνώμης ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, ἱερωτάτων ἀρχιερέων, τιμιωτάτων κληρικῶν καὶ παντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος ἐξεπολεμήσαμεν αὐτὸν πρῶτον, ἵν' ἐκβληθέντος αὐτοῦ ἐπανέλθῃς· τοῦτο γὰρ ἦν ἡ κοινὴ θέλησις· ἐπεὶ δὲ τόσους μῆνας ἐγγὺς ἐνιαυτοῦ ἐκταράττοντες αὐτὸν καὶ διασείοντες καὶ πολλὰ πάσχοντες καὶ ζημιούμενοι καὶ εἰς ἐξορίαν ἀπειλούμενοι καὶ ὡς κακοῦργοι ζητούμενοι καὶ κρυπτόμενοι οὐ μόνον ἠνύσαμεν οὐδέν, ὡς ἡ ἀλήθεια μαρτυρεῖ, ἀλλὰ καὶ ὅσον τὸ σὸν ὄνομα ἐζητεῖτο καὶ τῷ βασιλεῖ ἐγνωρίζετο, τόσον τὰ κακὰ Πατέστου ἐβεβαιοῦτο· τότε κοινῆς βουλῆς γενομένης καὶ ἀδείας συνοδικῆς δοθείσης, ὃς ἂν τὸν τύραννον Πατέστον καταβάλλῃ, ἐκεῖνος ἆθλον τὸν θρόνον ἕξει τῆς Κωνσταντινουπόλεως,

---

μὴ τὴν 27 Φεβρ. 1585, πάντως ὅμως τὴν προτεραίαν ἢ ἐλαχίστας ἡμέρας πρὸ τῆς ἡμερομηνίας ταύτης. Ὑπογράφουσι δὲ αὐτὴν οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ ἐκλέξαντες Θεόληπτον Β'.

[112]) Περὶ Παχωμίου Β' ὅρα ἐπίσης: Bandurii 217,227 — *Χρονογράφ.* Δωροθέου παρὰ *Σάθα* ὡς ἄνωτ. σ. 16, 17, προβλ. καὶ σ. οβ'-οδ' 11-13, 205. — ***Μ. Ἀθηνῶν*** Γ' 401, 403. — ***Κούμας*** Ζ' 439. — ***Ὑψηλ.*** 116, 117. — ***Μαθᾶ*** 183. — ***Γεδεὼν*** 526. — ***Βυζαντ.*** Β' 531. — ***Κρουμβάχερ*** Γ' 716. — ***Δυοβουν*** 78, 79, 81. — Le Quien Ι' 327. — Vailhé 1310, 1425 — *Θεολογία* Δ' 180, Η' 245, Θ' 163. — ***Ὀρθοδ.*** Γ' 35. — ***Ζαβίρα*** 339, 340. — ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Δ' 255 385.398. — ***Μ. Ἑλλ. Ἐγκ.*** ΙΘ' 828. — ***Περιοδ.*** Ε. Φ. Συλλ. τόμ. 10ος σ. 49.

καὶ ρητῶς πρός με πάντες εἶπον ὅτι σὺν Θεῷ δύναμαι αὐτὸν νικῆσαι καὶ πατριαρχεῦσαι· μόλις τότε ἠρξάμην ἐγὼ καί, Θεοῦ χάριτι, τὸν κοινὸν τῆς Ἐκκλησίας σκοτασμὸν Πατέστον ἐδίωξα καὶ γνώμῃ τῆς συνόδου τοῦ θρόνου ἔχομαι μυρίων κατάφορτος ὢν χρεῶν, μυρίων κακῶν ἀντεχόμενος, ἄρτον ὀδύνης μετὰ δακρύων ἐσθίων καθ' ἡμέραν. . . » [113]).

Κατὰ τὸν ***Χρονογράφον*** ἡ ἐξιστόρησις τῶν ὡς ἄνω ἔχει ἄλλως : ὅτι δηλ. μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ πατριαρχείου ὑπὸ τοῦ Πατέστου ἐλθὼν εἰς βασιλεύουσαν ὁ Θεόληπτος κατ' ἀρχὰς μὲν συνειργάζετο μετ' ἐκείνου, κατόπιν ὅμως στραφεὶς κατ' αὐτοῦ ἐπέτυχεν, ὥστε μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τοῦ Πατέστου νὰ ἐκλεγῇ αὐτὸς πατριάρχης. «Καὶ τότε ἐπῆρε τὴν νύκτα κοσμικοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔκαμέ τους μὲ σχῆμα ἱερέων καὶ καλογήρους καὶ τοὺς εἶπε πῶς εἶνε μητροπολιτάδες καὶ δίδει τοῦ τεφτερτάρη ὅσα ἤθελε καὶ κάμνει του ἀναφορὰν εἰς τὸν βασιλέα: πῶς οἱ ἱερεῖς ὅλοι τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῆς Πόλεως καὶ οἱ μητροπολιτάδες θέλουν τὸν Φιλιππουπόλεως καὶ δίδει εἰς τὴν βασιλείαν σου εἴκοσι χιλιάδες φλουρία—διότι ἦσαν δέκα καὶ αὐτὸς ἔβαλεν ἄλλαις δέκα—καὶ ἐφίλησε τὸ χέρι τοῦ βασιλέως καὶ τότε εἶπεν, ὅτι ὅποιος δὲν μὲ πείθεται εἶναι ἐναντίος τοῦ βασιλέως καὶ ὁ τζαούσης νὰ τὸν βάλῃ εἰς τὸ κάτεργον· καὶ ἐκάθησεν ἡ πλάνη χείρων τῆς πρώτης».

Πρὸς καταρτισμὸν ὅμως πλήρους καὶ ἀμερολήπτου γνώμης σχετικῶς πρὸς τὴν ἐκλογὴν Θεολήπτου Β′ συμβάλλουσι καὶ τὰ ἑξῆς: α′) ἡ ἄποψις ***Ἱερεμίου Β′*** γράφοντος πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς: [114]) «οἱ τὸν Παχώμιον ἐξῶσαι θελήσαντες, κακῷ τὸν κακὸν νομίσαντες διορθώσασθαι, πάλιν ἑτέραν ἀνάβασιν συνεχώρησαν πεσκεσίου καὶ πάλιν δαπάναι καὶ πολλὰ χρέη, ἵνα τελεσθῇ τὸ βούλημα αὐτῶν».—β′) ἡ πληροφορία ***Θεοδοσίου τοῦ Ζυγομαλᾶ*** γράφοντος ἀπὸ 1 Μαρτίου 1585 πρὸς Μαρτῖνον τὸν Κρούσιον: [115]) «Γνωρίζω σοι οὖν ὅτι πολλῆς ἀξιώσεως παρὰ παν-

---

[113]) ***Κ. Σάθα*** βιογραφ. σχεδ. κλπ. ὡς ἀνωτ. σ. 154 ἑξ. Ἐπιγράφεται: «***Θεόληπτος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ κὺρ Ἱερεμίᾳ, ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν ἐν Κυρίῳ χαίρειν, ὄντι ἐξορίστῳ ἐν Ρόδῳ τῇ νήσῳ***». Φαίνεται δὲ ὅτι δὲν ἀπεστάλη ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολή. Κατὰ τὸν ***Χρονογράφον*** «ὁ κὺρ Ἱερεμίας ἐγύρευσε τὴν Χίον διὰ ἀνάπαυσιν καὶ νὰ τὸν εὐγάλουν ἀπὸ τὴν Ρόδον· καὶ ὁ κὺρ Θεόληπτος ἔστερξεν, ***ἀμὴ οἱ σύμβουλοί του δὲν τὸν ἀφῆκαν***». Δὲν ἀποκλείεται συνεπῶς ἡ ὑπόθεσις ὅτι οἱ σύμβουλοι τοῦ Θεολήπτου ὑπῆρξαν οἱ παρεμποδίσαντες τὴν διεκπεραίωσιν τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς λυούσης ὑπὲρ τοῦ Ἱερεμίου τὸ σημεῖον περὶ Χίου. Ἀλλ' ἴσως καὶ δι' ἄλλον λόγον «οὐκ ἔφθασε πεμφθῆναι τὸ παρὸν καὶ ἐξεβλήθη ὁ κὺρ Θεόληπτος, ὢν ἐν Βλαχίᾳ παρὰ τοῦ κὺρ Νικηφόρου» ὡς σημειοῦται κάτωθι τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς.

[114]) ***Αὐτόθι*** σ. 160.

[115]) ***Θεολογία*** Η′ σ. 162.

τὸς τοῦ γένους σχεδὸν γεγονυΐας διὰ τὸν ἁγιώτατον κύριον Ἱερεμίαν λυθῆναι μὲν τῆς ἐξορίας, ἀποκατασταθῆναι δὲ τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ ὅλως οὐκ ἔνευσεν ὁ κρατῶν· τὸ δ᾽ ἀληθὲς αἴτιον οὐδεὶς οἶδε κυρίως θρυλλουμένων τινων. Εὐαγγελίζομαι δέ σοι ὅτι εἰ καὶ οὐκ εἰσηκούσθημεν δι᾽ αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἤδη ἐνιαυτὸν οὐ καλῶς προστάντα τῆς Ἐκκλησίας Παχωμίον τὸν Λέσβιον, ἄνδρα πανοῦργον καὶ λυπήσαντα πολλούς, εἰσηκούσθημεν. Καὶ ἐξώσθη μὲν αὐτός, ὡς οὐ διὰ τῆς θύρας εἰσελθὼν ἀλλ᾽ ἐπιβατικῶς καὶ βίᾳ τινί, οὕτω τότε καλέσαντος τοῦ καιροῦ, ψήφῳ δὲ συνοδικῇ ἐξελέγη διὰ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως κύριος Θεόληπτος, ἀνὴρ σπουδαῖος καὶ ὑπὲρ τὰ ιε΄ ἔτη καλῶς ποιμάνας τὸν τοῦ Κύριον λαὸν ἐν τῇ Φιλιππουπόλει καὶ δείξας πολλὰ προτερήματα τῆς χριστιανικῆς αὐτοῦ γνώμης» — καὶ γ΄) τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ***ὑπόμνημα*** τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, ὅπερ καὶ καθορίζει σαφῶς τὸν χρόνον τῆς γενομένης ἐκλογῆς, ἤτοι τὴν 27 Φεβρουαρίου 1585, Σάββατον τῆς α΄ ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν.

(Ἀκολουθεῖ).

† ΣΤΑΥΡΑΚΗ ΑΡΙΣΤΑΡΧΗ ΒΕΗ
ΜΕΓΑΛΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ ΤΗΣ Μ. ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΕΡΚΟΙ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΔΕΡΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΥΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ

ΘΡΟΝΟΣ Η΄

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΥΠΟ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΑΣΑΠΙΔΟΥ ΑΡΧΙΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ τεύχους τοῦ Μαρτίου)

36) Γερμανὸς (Ἀνθ. Ἀλεξ. (110) Α΄. σελ. 211), βυζάντιος. Διεδέχθη τὸν ἄνω Νικηφόρον τῷ 1835, τῷ δὲ 1842 μαΐῳ ἐπατριάρχευσεν ὡς Γερμανὸς Δ΄. Ὅθεν ὅρα τὴν βιογραφίαν αὐτοῦ ἐν ταῖς τῶν Πατριαρχῶν (Σ.) (Κώδ. Πατρ. Καλαβακίδου Μελετ. σελ. 81).

37) Νεόφυτος Δ΄ (Ἀνθ. Ἀλεξ. (27). ἔτ. Β΄ σελ. 431), βυζάντιος· ἐγένετο πρῶτον Μητροπολίτης Δράμας τῷ 1835, τῷ δὲ 1842 προεβιβάσθη Δέρκων καὶ ἀπέθανε τῇ 15 Μαρτίου 1853.

38) Γεράσιμος Β΄. Θεραπειανός, Λαχοβάρης. Ἀνὴρ εὐπαίδευτος καὶ ἐνάρετος. Ἐγένετο τὸ πρῶτον Μητροπολίτης Πρεσλάβας, εἶτα προεβιβάσθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Πελαγωνείας κατὰ τὸ 1840, τῷ δὲ 1853 κατὰ μῆνα Μάρτιον 15 μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Δέρκων. Ἀπέθανε τῇ 13/5 Μαρτίου 1865 [τῇ 12 Μαΐου (Ἀν.)] καὶ ἐτάφη τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ Κυριακῇ Δ΄ τῶν Νηστειῶν, ἐν τῷ Ναῷ τῆς ἐν Θεραπείοις Μητροπόλεως αὐτοῦ. Ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ ἦν μήτηρ τῆς κυρίας Μαρίας, συζύγου Ἀλέκου Φωτιάδου (Ἀνθ. Ἀλεξ.—Συνταγμάτιον 1862 Ἰαν.).

39) Νεόφυτος Ε΄, ἀνὴρ πεπαιδευμένος, ἐκ τῶν τροφίμων τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς, Ἠπειρώτης τὴν πατρίδα καὶ Δρυμάδης τὸ ἐπώνυμον. Μέγας Πρωτοσύγκελλος ὢν τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐγένετο μητροπολίτης Χίου τῇ 17 Φεβρουαρίου 1856. Τῇ 24 Δεκεμβρίου μετετέθη εἰς Κασσάνδρειαν, καὶ τῇ 14 Μαρτίου 1865 προεβιβάσθη Δέρκων. Ἀπέθανε τῇ 5 Αὐγούστου 1875 καὶ ἐτάφη τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ, ἑορτῇ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος ἐν τῷ Ναῷ τῆς ἐν Θεραπείοις μητροπόλεως αὐτοῦ (Αν.) (Ἀνθ. Ἀλεξ.) (Κώδ. Πατρ.).

40) Ἰωακεὶμ Κοκκώδης (Πρακτ. Ἐκκλ.). Χῖος, ἀνεψιὸς τοῦ ἀοιδίμου οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Β΄. Διεδέχθη τὸν ἄνω Νεόφυτον Β΄ τῷ 1875 μηνὶ Αὐγούστῳ προβιβασθεὶς ἀπὸ Λαρίσσης, τῇ δὲ 1 Ὀκτωβρίου 1884 ἐξελέγη Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ὡς Ἰωακεὶμ Δ΄. Ὅθεν καὶ τούτου ἡ βιογραφία ἀνήκει εἰς τὰς τῶν Πατριαρχῶν. (Ἀνθ. Ἀλεξ.)

41) Καλλίνικος, ἐπωνυμούμενος Φωτιάδης. Μέγας Πρωτοσύγκελλος ὢν τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐγένετο Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης τῷ 1878 9βρ. 6, τῷ δὲ 1884 μετετέθη εἰς Δέρκους, καὶ οὗτος ἐστιν ὁ νῦν (1899) εὐκλεῶς Ἀρχιερατεύων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ.

Ἐκ τῶν ἐν Δέρκοις λοιπὸν ἀρχιερατευσάντων, ὡς ἤδη ἱστόρηται, τῶν μὲν πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως 15 Ἀρχιερέων ἄδηλόν ἐστι τὸ τέλος. Ἐκ δὲ τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν 19 (ἀφαιρουμένου δηλαδὴ τοῦ νῦν κ. Καλλινίκου):

ἐγένοντο Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι	4
μετετέθησαν εἰς ἄλλας Ἐπαρχίας	2
παρῃτήθη	1
ἐξώσθη	1
ἀπέθανον ἐν τῷ Θρόνῳ	11

*
* *

[*Σημείωσις Ἐκδ.*—Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο λέγει ἡ μελέτη τοῦ ἀειμνήστου Μ. Λογοθέτου Σταυράκη βέη Ἀριστάρχη. Εἰς συμπλήρωσιν αὐτῆς περαιτέρω θὰ δημοσιευθῶσι βιογραφικὰ σημειώματα τῶν μετὰ τὸν Μητροπολίτην Καλλίνικον (1884-1924) μέχρι σήμερον Ποιμεναρχῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δέρκων, ὡς καί, ἐν παραρτήματι, ἡ Πρᾶξις τοῦ προβιβασμοῦ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως εἰς Θρόνον τοῦ Συνταγματίου Η΄ καὶ τὰ ἐν τοῖς Κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχειοφυλακίου σωζόμενα ὑπομνήματα ἐκλογῆς κατὰ καιροὺς Μητροπολιτῶν Δέρκων.]

(Ἕπεται συνέχεια)

† ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΒΥΔΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ ἢ ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ;

Τὸ ἐρώτημα τοῦτο ὥς τε οὐσία καὶ διατύπωσις τίθεται καθ' ἑκάστην ἐνώπιον ἡμῶν ἐν τῇ κρίσει τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων καὶ τῆς καθόλου ἐπιγείου ζωῆς.

Καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν βλέπουσιν εἰς πάντα τὴν ἀπόγνωσιν καὶ τὴν ματαιότητα κρίνοντες ἀπαισιοδόξως, ἄλλοι δὲ κρίνουσι πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ὡς ἐξόχως θαυμαστὰ στωϊκὴν ἀντιτάσσοντες ἀπάθειαν εἰς πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ συμβάματα.

Οἱ ἀπαισιόδοξοι μὲ ἀπόγνωσιν διαπιστοῦσιν ὅτι τὰ ἐν τῷ κόσμῳ προσφέρουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον ὀλιγωτέραν εὐχαρίστησιν παρ' ὅσην ἐδικαιοῦντο νὰ ἀναμένωσι.

Μεμψιμοιροῦσι καὶ γογγύζουσιν ἐπὶ τῶν συμφορῶν τοῦ βίου καὶ βλασφημοῦσι κατὰ τῆς θείας προνοίας καὶ δικαιοσύνης, μνησικακοῦσι δὲ καὶ ἐκδικοῦνται διὰ τὰς ἀνθρωπίνους ἀδικίας καὶ ἐπηρείας, ἰλιγγιῶσι καὶ σκοτίζονται τὴν διάνοιαν ὑπὸ τοῦ πάθους καὶ τῆς ἐνεστώσης πραγματικῆς ἢ νομιζομένης συμφορᾶς ὥστε οὔτε αὐτοὶ νὰ σκεφθῶσι δύνανται πολλάκις οὔτε ἄλλου λέγοντος καὶ συμβουλεύοντος νὰ ἐννοήσωσι δύνανται ὅτι τὸ νῦν ἀφόρητον φαινόμενον δὲν δύναται νὰ διατηρήσῃ τὴν αὐτὴν ἔντασιν διὰ παντός, ἀλλ' ὅτι κατὰ μικρὸν ἀποβάλλον τὴν ὀξύτητα αὐτοῦ γίνεται ἀνεκτότερον καὶ φορητότερον.

Οἱ ἀπαισιόδοξοι εἶναι βυθισμένοι εἰς τὰς ἡδύτητας τῆς ζωῆς καὶ ὅταν ἀπολέσωσιν αὐτὰς κλείουσι τὸ περιεχόμενον τῆς ζωῆς.

Ἡ φιλοσοφία των εἶναι νὰ ἀπαριθμῶσι τὰ μέσα τὰ ἱκανὰ νὰ καταστήσωσι τὴν ὕπαρξίν των ὑποφερτὴν καὶ ἡ φιλοσοφία των αὐτὴ πληροῖ τὰ κενὰ τῆς καρδίας αὐτῶν κατὰ τὰς δυσκόλους στιγμάς.

Ἀλλ' ἡ ἀπαισιοδοξία αὐτῶν αὕτη τίθεται πολλάκις εἰς ἀντίθεσιν πρὸς ἑαυτήν.

Ὁ ἀπαισιόδοξος κηρύττει τὴν ζωὴν ἀνυπόφορον δι' ἑαυτὸν καὶ ζητεῖ ταυτοχρόνως πανταχοῦ τὰ μέσα νὰ τὴν καταστήσῃ ὑποφερτήν. Οἱ καλύτεροι ἀντιπρόσωποι τῆς ἀπαισιοδοξίας ἦσαν πέραν τοῦ δέοντος πολλάκις χαρούμενοι διότι πάντοτε ἐν ἑαυτοῖς περισώζουσι στοιχεῖα ἐλπίδος. Ἐὰν ἡ ζωὴ ἡμῶν δὲν εἶχε θετικήν τινα ἀξίαν, ὅπερ ἀδύνατον νὰ δεχθῇ τις, δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ αἰσθανθῶμεν χαρὰν ἐν οὐδεμιᾷ στιγμῇ. Καὶ ὑποφέροντες πολλάκις δὲν θὰ ἐκλαίομέν ποτε ὀλιγώτερον ἢ περισσότερον.

Δὲν εἶναι ἀντίφασις νὰ κλαίωμεν δι' ἀγαθὸν τὸ ὁποῖον δὲν θὰ εἶχεν οὐδεμίαν ἀξίαν; Ἐὰν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δὲν εἴχομέν τι ἀληθὲς ἀγαθὸν τὸ γεγονὸς τοῦτο εἰς τὴν ζωὴν ἡμῶν θὰ ἦτο τὸ θλιβερώτερον.

Ἡ ἀπαισιοδοξία κατὰ ταῦτα δὲν ἐξηγεῖ οὔτε τὴν χαρὰν οὔτε τὰ δάκρυα.

Ἀλλ' ἡ ἀπαισιοδοξία δὲν ἀντιφάσκει μόνον πρὸς ἑαυτήν. Εὑρίσκεται εἰς ἀντίφασιν καὶ πρὸς τὸν κόσμον καὶ πρὸς τὴν συνείδησίν μας.

Μόνον ὁ τεταραγμένος τὸν νοῦν δύναται νὰ δεχθῇ ὅτι ὁ κόσμος περικλείει περισσοτέρας θλίψεις ἢ ἀφορμὰς χαρᾶς. Μόνον ὁ ἐστερημένος τοῦ κοινοῦ νοῦ δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ χαρὰ εἶναι πάντοτε ἀφορμὴ θλίψεως.

Ἡ ἀτυχία εἶναι ἐξαίρεσις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἐνῷ ἡ εὐτυχία εἶναι νόμος.

Ὅταν ἀκούωμεν τὸ πτηνὸν νὰ ψάλλῃ, λέγομεν ὅτι ὁ Θεὸς ἔπλασεν αὐτὸ διὰ τὴν εὐτυχίαν. Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὅταν διαπιστοῦμεν ὅτι εἰς πᾶσαν ἐργασίαν πνευματικὴν ἢ πρακτικὴν ὑπάρχει ἡ χαρά.

Πᾶσα σοβαρὰ ἐνασχόλησις εἰς ἔργον τέχνης ἢ ἐπιστήμης φέρει ἐν ἑαυτῇ τῆς ἀμοιβήν, τὴν χαράν. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι εἴμεθα πλασμένοι διὰ τὴν ἐκδήλωσιν μᾶλλον τῶν πνευματικῶν δυνάμεων καὶ ὄχι διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν χθαμαλῶν αἰσθήσεων. Ἡ δὲ ἀπαισιοδοξία γεννᾶται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπὸ τὴν προσπάθειαν τὴν ὁποίαν καταβάλλομεν διὰ νὰ πνίξωμεν τὴν τάσιν τοῦ ἔσω ἀνθρώπου πρὸς τὰ ὑψηλά, πρὸς τὰ ἰδεώδη.

Ἀλλ' ἡ ἀπαισιοδοξία δὲν παραλύει μόνον τὴν ἠθικὴν δραστηριότητα, φονεύει καὶ οἱανδήποτε ἄλλην καὶ δηλητηριάζει πᾶσαν ἀπόλαυσιν.

Ἡ ἀπαισιοδοξία εἶναι νεωτερίζουσα ἀσθένεια τῆς ἐποχῆς τοῦ ὑλισμοῦ ὑποθαλπομένη ἀπὸ τὰς ἀπολαύσεις καὶ καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν ὁ πάσχων νὰ λησμονήσῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ ἔχει ὑψηλότερον προορισμὸν καὶ στρέφει τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ζήτησιν ἀπολαύσεως.

Ἡ νοοτροπία αὕτη θὰ ἦτο φιλολογία, ἐὰν δὲν παρενέβαλλε δυσχερείας εἰς τὴν κανονικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου, τῆς κοινωνίας, τῆς ἀνθρωπότητος.

Οἱ διάφοροι τύποι τοὺς ὁποίους παρουσιάζει ἡ νοοτροπία αὕτη, αἱ διάφοροι ἀτέλειαι τοῦ κόσμου τούτου, καλοῦσι τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἡρωϊσμοὺς διηνεκῶς ἀνανεουμένους καὶ τῷ ἐπιβάλλουσι τὸ ἐπεῖγον καθῆκον νὰ συνκεντροῖ ἑκάστοτε ὅλας τὰς δυνάμεις αὐτῆς διὰ νὰ ἀντιταχθῇ εἰς ταύτην.

Διὰ τοῦτο θὰ ἔλεγέ τις ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ λείπωσιν ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου αἱ θλίψεις διὰ νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἀνάγκη τοῦ ἀγῶνος τούτου. Ἀλλ᾽ ὁ κόσμος ἄνευ θλίψεων θὰ ἦτο παράδεισος τῶν ὀκνηρῶν, ὁ δὲ ἄνθρωπος διὰ μέσου τῶν θλίψεων θὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὸ σκότος εἰς τὸ φῶς καὶ θὰ ὑψωθῇ ἀπὸ τῆς ἀτελείας εἰς τὴν τελειότητα.

Ἀλλ᾽ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἐρωτήσῃ τις: Ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τοῦ ὁποίου λείπει τὸ κακὸν θὰ εἶναι παράδεισος τῶν ὀκνηρῶν;

Βεβαίως ὄχι. Διότι ἀπὸ τὸν οὐρανὸν λείπει τὸ κακὸν διότι ἐκεῖ κατοικοῦσιν οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἅγιοι οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν εἰς τὴν τελειότητα καὶ δὲν ἀπαιτεῖται ἡ θλῖψις διὰ τὴν τελειοποίησίν των, ἀφοῦ εἶναι τέλειοι. Ἡ θλῖψις ἡ προερχομένη ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ κατὰ κανόνα ἀπὸ ταύτης ἐκπηγάζει, εἶναι σωτήριος ἄσκησις διὰ τὸν ἁμαρτωλὸν ὅστις ἀνήκει εἰς τὸν Χριστόν. Ὁ ἀγὼν οὗτος τὸν ὁποῖον διεξάγει ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ παλαίων πρὸς τὰς ἐξ ἁμαρτίας προερχομένας θλίψεις ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων κρίνεται καλὸς καὶ σωτήριος. Ἐν μέσῳ τῶν ἀντιθέσεων, ἐν μέσῳ τῶν θλίψεων, τοῦ σκότους, τῆς περιπλοκῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ πάθη, πραγματοποιεῖται ἡ τελείωσις τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Θεὸς γνωρίζει νὰ σύρῃ ἀπὸ τὸ κακὸν τὸ καλόν, καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ ἕνα τῶν κυριωτέρων νόμων τῆς διακυβερνήσεως τοῦ κόσμου.

Κόσμος ἄνευ θλίψεων θὰ ἦτο διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀμφίβολόν τι ἐνῷ μὲ ὅλα τὰ δυσάρεστα τὰ ὁποῖα περικλείει κατευθύνεται σήμερον πρὸς τὸν προορισμόν του, πρὸς τὴν σκοπιμότητα.

***

Ἀντίθεσιν πρὸς τὴν αἰσιοδοξίαν ἀποτελεῖ ἡ ἄκρα αἰσιοδοξία ἥτις ἔγκειται εἰς τὴν τάσιν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐκτιμήσῃ ὅλα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ὡς θαυμαστά. Καὶ ἡ τάσις αὕτη εἶναι ὀλεθρία, ἐφ᾽ ὅσον ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ταύτης ἀρνεῖται νὰ ἀπίδῃ εἰς τὸ βάθος τῶν πραγμάτων, εἰς τὸ νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν σοβαρότητα τῆς ἁμαρτίας.

Ὁ ὑπὸ τῆς τοιαύτης αἰσιοδοξίας διακατεχόμενος θεωρεῖ τὰς θλίψεις ὡς διαθέσεις ἢ καταστάσεις τῆς ψυχῆς παθητικάς. Ἡ δὲ ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ ταῖς στενοχωρίαις ἐνδεικνυομένη ὑπομονὴ δὲν εἶναί τι ἄλλο εἰμὴ παθητική τις κατάστασις καθ᾽ ἣν μὴ δυνάμενοι νὰ πράξωσιν ἄλλως καὶ τὴν

ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενοι ὑποκύπτουσιν ἄκοντες καὶ ἀσχάλλοντες εἰς τὴν ἀδήριτον ἀνάγκην τῆς εἱμαρμένης καὶ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν ἀπὸ παντελῆ ἀπάθειαν καὶ ἀναισθησίαν.

Ἡ κακῶς ἐννουμένη αἰσιοδοξία εἶναι παθολογικὸν φαινόμενον καὶ ἄγει εἰς πώρωσιν τῆς συνειδήσεως, εἰς παντελῆ ἀδιαφορίαν πρὸς τὰ ἐν ἡμῖν καὶ περὶ ἡμᾶς συμβαίνοντα καὶ καταντᾷ εἰς τὴν στωϊκὴν φιλοσοφίαν, ἥτις ἀντιμετωπίζει ἐν σιγῇ παθητικῇ τὴν θλῖψιν καὶ τοὺς πόνους.

***

Ἡ χριστιανικὴ αἰσιοδοξία εἶναι ὅλως ἕτερόν τι.

Αὕτη δὲν ἀγνοεῖ τὴν θλῖψιν, οὔτε τὰς ἀβύσσους, οὔτε τὰς ἀπογοητεύσεις εἰς ἃς εἶναι βυθισμένον ἓν μέρος τῆς ἀνθρωπότητος. Δὲν κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸ τῆς μεγάλης ἀνθρωπίνης ἀτυχίας, ἀλλ' εἶναι συνυφασμένη μὲ αὐτὴν διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ ἀνεγείρῃ τὰς ὑπ' αὐτῆς καταβληθείσας ψυχάς.

Ὁ Χριστιανὸς αἰσιοδοξῶν ἀποβλέπει μετὰ πεποιθήσεως εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων, διότι δὲν ἀγνοεῖ ὅτι ὅλα τὰ ἀντίξοα, ὅλαι αἱ θλίψεις θὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξίν του.

Ὁ αἰσιοδοξῶν χριστιανὸς εὑρισκόμενος ἐν τῇ ἐλπίδι ταύτῃ χαίρει ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ ἡ χαρὰ αὐτοῦ εἶναι ἄπειρος, διότι προέρχεται ἀπὸ τοῦ ἀπείρου Θεοῦ. Ἡ σκέψις ὅτι εὑρισκόμεθα ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐν χειρὶ Θεοῦ παράγει τὴν ἔλλογον ὑπομονὴν εἰς τὰς θλίψεις. Τὸ ἐνσυνείδητον θάρρος εἰς τὰς ἀντιξόους περιστάσεις ἐνισχύει τὴν θέλησιν καὶ παρηγορεῖ ἐσωτερικῶς διὰ τὴν θλῖψιν.

Ὁ αἰσιοδοξῶν χριστιανὸς χαίρει, διότι εἰς ὅλα τὰ γεγονότα, εἰς ὅλα τὰ περιστατικά, βλέπει μέτρα τῆς θείας προνοίας συνεργοῦντα εἰς τὴν ἠθικὴν προκοπήν. Φρονεῖ ὅτι, ἐὰν ὁ κόσμος οὗτος ἦτο ὁ χειρότερος τῶν κόσμων, ὡς φαντάζονται οἱ ἀπαισιόδοξοι, ὅλαι αἱ προσπάθειαι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἐν τῇ ἠθικῇ σφαίρᾳ θὰ ἔμενον ὥς τις παραλογισμὸς ἀφοῦ δὲν θὰ εἶχον ἐπιτυχίας.

Θὰ ἦτό τι παράλογον νὰ γράφωνται βιβλία καὶ νὰ προοδεύῃ ἡ ἐπιστήμη εἰς ὅλας τὰς σφαίρας τοῦ ἐπιστητοῦ, νὰ δεικνύηται ἐνδιαφέρον καὶ νὰ ἐκδηλῶται συμπάθεια εἰς ὄντα ὑποφέροντα, ἀφοῦ ὅλα θὰ ἦσαν μάταια. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ μόνον λογικὸν θὰ ἦτο νὰ ζητῶμεν νὰ φύγωμεν τὸ γρηγορώτερον ἐκ τοῦ ματαίου τούτου κόσμου.

Ἡ ἀντίθεσις ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ καθήκοντος καὶ θελήσεως, μεταξὺ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὕλης ταράττει καὶ τὴν χριστιανικὴν αἰσιοδοξίαν, ἀλλ' ὁ αἰσιοδοξῶν χριστιανὸς μετὰ πεποιθήσεως ἀποβλέπει εἰς τὸ ὅτι

ἀσφαλῶς ἡμέραν τινὰ ἡ ἀντίθεσις αὕτη θὰ ἀρθῇ ὑπὸ τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ.

Πρὸ τῶν δυσεπιλύτων τούτων διὰ τὸν ἄνθρωπον προβλημάτων ὁ αἰσιοδοξῶν χριστιανὸς ἀντλεῖ τὸ θάρρος αὐτοῦ ἀπὸ τὴν πεποίθησιν ἣν ἔχει εἰς τὸν Θεὸν ὅτι οὕτω κατευθύνει τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ὥστε τὰ πάντα νὰ συνεργῶσιν εἰς ἀγαθὸν διὰ τὸν ὑπ᾿ αὐτοῦ ἀγαπώμενον καλὸν χριστιανόν. Καὶ κατὰ τοῦτο ὁ αἰσιοδοξῶν χριστιανὸς θεωρεῖ ἑαυτὸν εὐτυχῆ ὡς γεννηθέντα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ πηγή τῆς ζωῆς, ἥτις ῥέει εἰς τὸν χριστιανὸν διὰ τῆς πίστεως τὴν ὁποίαν ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν αἰσιοδοξίαν.

Ἡ πίστις αὕτη διὰ μέσου τοῦ κόσμου τούτου τοῦ παραδεδομένου εἰς τὴν ἀμφιβολίαν χωρεῖ ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ ἀποτελεῖ τὸ μεγαλύτερον ἀγαθὸν αὐτῶν.

Ἐπιτρέπει αὕτη νὰ ζήσωμεν καὶ νὰ ἀποθάνωμεν ἥσυχοι.

Ἀλλ᾿ ἡ πίστις αὕτη δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἁπλῆν ἀποδοχὴν ὡρισμένων ἀριστοτεχνικῶς διατυπωθέντων τύπων, τῶν δογμάτων, ἀπαιτεῖ ἐξ ὁλοκλήρου ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, ὅστις διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἔδωκε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ προνοῇ περὶ ἡμῶν.

Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἀγαθὸν ὅπερ ἀξίζει ἐν τῇ ἀληθείᾳ περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὀνομάζουσιν εὐτυχίαν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΙΩ. ΣΑΒΡΑΜΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΒΙΤΣΗι ΗΜΙΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΠΡΟΣΦΩΝΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ
ΙΕΡΕΜΙΑΝ ΤΟΝ Γ΄

Ὁ Ἱερεμίας ὁ Γ΄, ὁ ἀπὸ Καισαρείας Καππαδοκίας, ὁ Πάτμιος, ἦτο ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων καὶ λίαν εὐπαιδεύτων Πατριαρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Οὗτος ἐπατριάρχευσε δίς, τὸ πρῶτον μὲν τῇ 23 Μαρτίου 1716 ἐκλεγεὶς ἐπὶ διαδοχῇ τοῦ τότε παραιτηθέντος Κοσμᾶ τοῦ Γ΄, τοῦ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, ὅστις μετὰ ταῦτα ἐξελέγη καὶ πάλιν τὸ Β΄ Ἀλεξανδρείας, διοικήσας τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τῆς 19 Νοεμβρίου 1726, ὅτε παυθείς ἐξωρίσθη εἰς τὸ Ὄρος Σινᾶ, τὸ δὲ δεύτερον τῷ 1733 ἐπὶ διαδοχῇ τοῦ παυθέντος τότε Παϊσίου τοῦ Β΄, τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας, τοῦ τὸ α΄ πατριαρχεύσαντος, κοσμήσας τὸν θρόνον μόλις ἑπτὰ μῆνας, ὅτε, πληγεὶς ὑπὸ ἀποπληξίας, ἐπαύθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἔνθα ἐφησύχασεν ἐν τῇ Μονῇ τῆς Μεγίστης Λαύρας, καὶ ἀπέθανεν ἐνταῦθα τῷ 1735 ἔτει. [1]).

Ὁ Ἱερεμίας ἐχρημάτισε κατ' ἀρχὰς ἐφημέριος ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ εἶτα δ' ἐξελέγη κατὰ τὸν Μ. Γεδεὼν [2]) Μητροπολίτης Καισαρείας ἐπὶ διαδοχῇ τοῦ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον προαχθέντος Κυπριανοῦ, παρ' ᾧ παρέμεινεν ἐπί τι διάστημα κατὰ τὴν ἐν Καισαρείᾳ ἀρχιερατείαν αὐτοῦ, ὃν εἶτα καὶ διεδέξατο.

Δὲν προτίθεμαι ἐνταῦθα νὰ διαλάβω ἐκτενῶς περὶ τούτου, ἀλλ' ἁπλῶς

---

[1]) ***Μανουὴλ Γεδεών***, Πατριαρχικοὶ Πίνακες σελ. 622 κέ 631 κέ. Ἐν ΚΠόλει 1884. Πρβλ. *Μ. **Μαλανδράκη***, Ἡ Πατμιὰς Σχολὴ σελ. 39, 127, ἔνθα ἀναφέρει καί τινας περὶ αὐτοῦ πηγάς. Οὐχὶ ὀρθῶς ὅμως ὁ Μαλανδράκης τίθησι τὰ ἔτη τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἱερεμίου, τὴν μὲν α΄ ἀπὸ τοῦ 1716—1728, τὴν δὲ β΄ ἀπὸ τοῦ 1732—1733.

[2]) ***Μ. Γεδεών***, Ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 622—623

θὰ ἀρκεσθῶ νὰ δημοσιεύσω ἓν **προσφώνημα** πρὸς αὐτόν, προσφωνηθὲν ἴσως ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Νικολάου Κριτίου κατὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.[1]). Τοῦτο ἀπόκειται ἐν τῷ κώδικι τοῦ ἐπισκόπου Λητζᾶς καὶ Ἀγράφων Νεκταρίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, ὅστις ἀνήκει εἰς τὸν Πανιερώτατον καὶ λογιώτατον Μητροπολίτην πρ. Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόραν, ὁ ὁποῖος λίαν προθύμως μοὶ παρεχώρησεν αὐτὸν πρὸς μελέτην, διὸ καὶ βαθυτάτας ὁμολογῶ αὐτῷ χάριτας.

Ἐν τῷ κώδικι (φ. 15α-17α) δὲν σημειοῦται τὸ ὄνομα τοῦ Πατριάρχου, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται. ἐξ ὅσων ὅμως ἀναφέρονται ἐν αὐτῷ, εἰκάζω ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Ἱερεμίου Γ΄. Ἐπ' ἴσης δὲν σημειοῦται τὸ ὄνομα τοῦ προσφωνήσαντος αὐτό, πιθανῶς νὰ εἶναι ὁ Νικόλαος Κριτίας, ὅστις καὶ πρότερον συνέταξεν ἕτερον μακρὸν προσφώνημα πρὸς τὸν ἐκλεγέντα Πατριάρχην Κοσμᾶν Γ΄ τὸν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, προσφωνηθὲν ὑπ' αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον προσεχῶς θὰ δημοσιεύσω. Ἐκ τούτου πάλιν εἰκάζω, ὅτι ὁ συντάκτης καὶ τοῦ ἐν λόγῳ προσφωνήματος θὰ εἶναι οὗτος. ἂν μὴ ἄλλος,

Ὅτι δὲ τὸ προσφώνημα τοῦτο προσεφωνήθη πρὸς τὸν ἐκλεγέντα Πατριάρχην Ἱερεμίαν Γ΄ καταφαίνεται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι καθόλου δ' εἰπεῖν τοῦτο εἶναι ἓν ἐγκώμιον τῆς μεγάλης παιδείας αὐτοῦ, ἧς ἦτο κάτοχος οὗτος.

Ἐξ ὅσων ἀναφέρονται ἐν τῷ κατωτέρω προσφωνήματι περὶ τῆς παιδείας αὐτοῦ, δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι οὗτος μετὰ τὴν φοίτησιν αὐτοῦ παρὰ τῷ κλεινῷ διδασκάλῳ Μακαρίῳ Καλογερᾷ ἐν τῇ Πατμιάδι Σχολῇ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐφοίτησε καὶ εἰς τὴν Πατριαρχικὴν Ἀκαδημίαν: «... Καὶ οὐχ' ὁ μὲν πολὺς ὅμιλος ταῦτα, οἱ δὲ λόγων τρόφιμοι καὶ παιδείας ἡμεῖς τὴν ἐναντίαν ἐτράπημεν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ μᾶλλον ἐκείνων ἐπετερπόμεθα, ἅτε δὴ καὶ πλείονος ὠφελείας ἤπερ ἐκεῖνοι τυχεῖν ὄντες εὐέλπιδες. Τῆς γὰρ ὑμετέρας κορυφῆς οὐκ᾽ ἐπιλίγδην, οὐδ' ὅ φασιν, ἄκροις χείλεσι τῶν τῆς παιδείας γευσαμένοις καρπῶν, *ἀλλ᾽ ἐκ πρώτης*, ὅ φασι, *τριχός, δεινὸν καὶ διάπυρον περὶ τὴν κτῆσιν αὐτῆς τρεφούσης τὸν ἔρωτα, καὶ ἀτρύτῳ πόνῳ ἐνστερνισαμένης τῶν λόγων τὴν ἄσκησιν*,.... εἰγ' ἐπὶ τοσοῦτον τοῖς τοῦ βήματος ἡ τῶν Ἑλληνικῶν λόγων διδασκαλία συμβάλλεται, ἐφ' ὅσον συνεργὸν ἔχειν ταύτην καὶ ὑπηρέτιδα πρὸς τὴν τῶν καθ' ἡμᾶς ἱερῶν μαθημάτων κατάληψιν,.... καὶ ἐπί-

---

[1]) Ἤδη ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Γαβριὴλ τοῦ Γ΄, τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος, καθωρίσθη ἵνα κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν παρισταμένων τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ προσφωνῇ εἷς τῶν διδασκάλων τῆς Π. Ἀκαδημίας τὰ δέοντα. Ἴδε ***Μ. Γεδεών***, Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σελ. 123 ἐν Κ/πόλει 1883.

δοσις ἔσται τῶν περὶ λόγους σχολαζόντων, καὶ τὸ τῆς παιδείας χρῆμα εἰς αὔξησιν προελεύσεται, τῶν φιλολόγων ὑπὸ τῆς ὑμετέρας πατρότητος φιλοφροσύνης ἀξιουμένων καὶ περιθάλψεως,» Ἐκ τούτων λοιπὸν δῆλον καθίσταται, ὅτι ὁ Ἱερεμίας ὁ Γ΄ ἦτο ἀναντιρρήτως λόγιος ἀνήρ, καὶ ὡς τοιοῦτος δὲν ἠκροάσατο μόνον τοῦ Μακαρίου Καλογερᾶ, ἀλλ' ὑπῆρξε καὶ μαθητὴς τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας·

Ἐπίσης ἐν αὐτῷ ἀναφέρεται, ὅτι «... ἀλλὰ νόμῳ καὶ τάξει πνευματικῆς ἀναβάσεως *διὰ πάντων τῆς ἱερωσύνης βαθμῶν δοκιμάσασα* τὴν ὑμετέραν σεβασμιότητα, διὰ τὸ περιὸν τοῦ φρονήματος, καὶ τῆς ἐνούσης ἀρετῆς ὕλης πλείονος, καὶ ἀξίας ὑψηλοτέρας πρὸς φανέρωσιν δεομένην, *ἐπὶ τὴν πρώτην μετὰ τὴν πρωτίστην καθέδραν τῆς Καισαρέων μητροπόλεως ἀνεβίβασε,* καὶ τὴν ποιμαντικὴν προστασίαν τοῦ ἐκεῖσε χριστωνύμου λεὼ ἐπιτέτραπται, .. εἰς τοῦτο καὶ γὰρ σε *φέρων ἐπὶ τῆς ἀμέσως ὑποκαθεζομένης ἕδρας τῇ ἀνωτάτω περιωπῇ τέως ἐκάθισα, ἐφ' ᾧ ἔφεδρον ἔχειν τῆς βασιλευούσης τῶν Πόλεων.*»

Καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρων μαρτυρεῖται, ὅτι τὸ εἰρημένον προσφώνημα ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ἱερεμίαν, ὅστις ἀμέσως τὸ πρῶτον ἐξελέγη Μητροπολίτης Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ εἶτα Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Εἶναι δὲ δῆλον ἀκόμη, ὅτι οὗτος καθ' ἅπασαν τὴν ἐν Καισαρείᾳ ἀρχιερατείαν αὐτοῦ εἰργάσθη δραστηρίως ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, διὸ λέγεται ἐν αὐτῷ, ὅτι «ἐπιλίποι δ' ἂν μοι ὁ χρόνος καθ' ἕνα ἕκαστον ἐπεξιόντι τῶν ἐκεῖσε καλῶς πεπραγμένων τῇ ὑμετέρᾳ μεγαλοφυΐᾳ· ἄλλως τε οὐδ' ὅσον εἰς τὴν παροῦσαν ὁρμὴν ὂν ἐφικέσθαι τῆς ἀκριβείας ἐκείνων, τοῦ λόγου ἀναγκαίως ἀπαιτοῦντος τὸ σύντομον.»

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μαρτυριῶν συμπεραίνω, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ προσφώνημα θὰ ἀποδίδεται εἰς αὐτόν, ἂν μὴ εἰς ἄλλον Πατριάρχην, πάντως οὔτε ἐν αὐτῷ οὔτε δὲ ἐν τῷ κώδικι ὑπάρχουσιν ἕτεροι μαρτυρίαι ἐπιβεβαιοῦσαι τὸ ἀληθὲς τῆς γνώμης μου.

Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἔργων τοῦ Ἱερεμίου Γ΄ μνείας ἄξιον εἶναι ἡ ἐν ἔτει 1720 ἀνοικοδόμησις τοῦ Πατριαρχείου καὶ πατριαρχικοῦ ναοῦ [1]) ἡ γενομένη, ὡς ἀναφέρει καὶ ὁ Δημ. Προκοπίου [2]), «οὐ μόνον τοῖς ἔξωθεν ἐπιχορηγηθείσαις παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν λοιπῶν εὐσεβῶν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ μεγαλοπρεπέσι δαπάναις.»

Σώζεται μία μόνον ἐπιστολὴ τοῦ Μακαρίου Καλογερᾶ πρὸς αὐτόν,

---

[1]) ***Μ. Γεδεών,*** Πατριαρ. πίνακες σελ. 626. πρβλ. ***Τοῦ αὐτοῦ,*** Χρονικὰ τοῦ Πατριαρχ. Ναοῦ σελ. 87—89.

[2]) ***Δημ. Προκοπίου,*** περὶ τῶν Λογίων Γραικῶν... παρὰ ***Κ. Σάθᾳ,*** Μεσαιων. Βιβλιοθήκη τόμ. Γ΄ σελ. 493—494.

ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ ἀναρρήσει αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, δι᾽ ἧς συγχαίρει αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀποκαταστάσει εἰς αὐτόν. [1]) Ἐπίσης καὶ ἑτέρα τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς τοῦ Θεολόγου πρὸς αὐτὸν ὁμοίως συγχαρητική.

Ὁ Ἱερεμίας μετὰ τὴν δευτέραν παῦσιν αὐτοῦ μετέβη εἰς Ἄθω, ἔνθα ἐφησύχασεν ἐν τῇ Μονῇ τῆς Μεγίστης Λαύρας, καὶ οὐχὶ εἰς Πάτμον, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀθανάσιος Κομνηνὸς Ὑψηλάντης. Ἐπίσης ἐν τῷ «βραβείῳ» τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς [2]) σημειοῦται, ὅτι οὗτος ἐν τῇ Μονῇ τῆς Μ. Λαύρας ἀπέθανεν τῷ 1735, ἔνθα σώζεται καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ [3]) ἐφ᾽ οὗ ἡ ἐπιγραφὴ λέγει:

«Ἐνθάδε κεῖται ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κὺρ Ἱερεμίας ἐκ τῆς νήσου Πάτμου. 1735, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ.»

(Ἕπεται τὸ τέλος)

---

[1]) ***Μ. Μαλανδράκη***, ἔνθ᾽ ἀνωτέρω σελ. 127 κέ. πρβλ. ***Ἀθαν. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου***, Τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν. Ἔκδοσις Ἀρχιμ. Γερμανοῦ Ἀφθονίδου σελ. 320.

[2]) ***Μ. Μαλανδράκη***, Ἔνθ᾽ ἀνωτέρω.

[3]) ***Μ. Γεδεών***, Ἀνέκδοτον σημείωμα περὶ Ἱερεμίου Γ΄ ἐν «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» τόμ. β΄ σελ. 608—609.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΘΑΝΑΤΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἐξέλιπεν ἀπὸ τὸ Σῶμα τῆς Ἱεραρχίας ὁ γηραιὸς Μητροπολίτης Σηλυβρίας Εὐγένιος. Ὁ ἀείμνηστος διεκρίθη διὰ τὸ βάθος τῆς εὐλαβείας καὶ ἀρετῆς του, διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν πνεῦμά του, τὸν ζῆλον, καὶ τὴν ἀγάπην μεθ' ὧν ὑπηρέτησε τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀπέριττος τοὺς τρόπους, ἀφωσιωμένος εἰς τὰς παραδόσεις αὐτῆς, ἀφήνει μνήμην ἀγαθήν.

Τὰ κατὰ τὴν ἀσθένειαν καὶ τὸν θάνατον.— Ἀπὸ μηνῶν ὁ ἀείμνηστος ὑποστὰς κάταγμα εἰς τὸν μηρὸν συνεπείᾳ πτώσεως, ἐξ ἀφορμῆς δὲ αὐτοῦ καὶ τῆς προβεβηκυίας του ἡλικίας παρουσιάσας καὶ συμπτώματα ἐγκεφαλικῆς συμφορήσεως ἐνοσηλεύετο ἐν τοῖς Νοσοκομείοις Βαλουκλῆ. Ἡ κατάστασίς του ἐπεδεινοῦτο μέχρις οὗ τῇ 22 παρόντος μηνός, περὶ ὥραν 17ην, ἐκοιμήθη ὀγδοηκοντούτης περίπου τὴν ἡλικίαν.

Πάραυτα ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεκάλεσε τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον, ἐν συγκινήσει ἀνήγγειλεν αὐτῇ τὸν ἐπισυμβάντα θάνατον καὶ ἀνεσκόπησε διὰ βραχέων τὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ βίον τοῦ ἀειμνήστου. Μεθ' ὃ ἐγερθέντες ηὐχήθησαν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς του. Μετὰ μονόλεπτον δὲ σιγὴν ἀπεφασίσθη ὅπως :

α΄) ἡ κηδεία αὐτοῦ γένηται δαπάνῃ τῆς Ἐκκλησίας,

β΄) ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ψαλῇ ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τὴν ἐπαύριον (23 παρόντος μηνὸς) ὥραν 16ην, τοῦ σκήνους μεταφερομένου ἀφ' ἑσπέρας μὲν ἐκ τοῦ Νοσοκομείου εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ ἐκεῖθεν τὴν ἐπομένην εἰς τὸν πάνσεπτον Πατριαρχικὸν Ναόν,

γ') τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας τῆς κηδείας τελέσῃ ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς λειτουργίαν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεοδωρουπόλεως Λεόντιος.

δ') τὸν θάνατον καὶ τὴν κηδείαν ἐξαγγείλῃ διὰ νεκρωσίμου ἀγγελτηρίου ἡ Α. Θ. Παναγιότης καὶ ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος,

ε') τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας προστῇ ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων ἁγίων Συνοδικῶν,

στ') τὸν ἐπικήδειον ἐκφωνήσῃ ὁ Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ

ζ') ὁ νεκρὸς τοῦ ἀειμνήστου ταφῇ ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Νεκροταφείῳ Ἐγρῆ-καποῦ.

Τὰ κατὰ τὴν κηδείαν.— Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψάλη τὴν 16ην ὥραν, προεξαρχούσης τῆς Α. Θ. Παναγιότητος μετὰ τῶν Σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν.

Προσῆλθον ὁ κ. Δ. Καψάλης, Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ὁ Σχολάρχης τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ Καθηγηταὶ αὐτῆς, Ἐπίσκοποι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ὁ κλῆρος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, πολλοὶ ἔγκριτοι ὁμογενεῖς καὶ πλῆθος λαοῦ. Τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀειμνήστου ἐξῆρεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἄμβωνος ὁ Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Πανοσ. Διάκονος Κύριλλος Ἀξιώτης.

Εἰς τὸ Νεκροταφεῖον αἱ ἐπιτάφιοι εὐχαὶ ἀνεγνώσθησαν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεοδωρουπόλεως. Μέχρι τοῦ τάφου συνώδευσαν ὁ Πρωτοσυγκελλεύων Μητροπολίτης Λαοδικείας Δωρόθεος ἐκ μέρους τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, οἱ Μητροπολῖται Ἡρακλείας Βενιαμίν, Χαλκηδόνος Μάξιμος καὶ Χριστουπόλεως Μελέτιος, ὁ Ἀρχιγραμματεὺς καὶ ὁ Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ οἱ οἰκεῖοι τοῦ ἀειμνήστου.

Βιογραφικὸν σημείωμα.—Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Σηλυβρίας ἐγεννήθη ἐν Κοζάνῃ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1855 ἐκ γονέων ἱερέως Θωμᾶ Χριστοδούλου καὶ Ἑλένης τὸ γένος Ὄμπαση. Μετὰ τὴν πρώτην παίδευσιν ἐν τῇ Σχολῇ τῆς γενετείρας αὐτοῦ ἀπεστάλη καὶ ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ριζάρειον Σχολήν. Ἐνταῦθα μετὰ ζήλου παρακολουθήσας καὶ συμπληρώσας τὸν κύκλον τῶν μαθημάτων εἰσῆλθεν ἀκολούθως εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἔνθα ἐπὶ διετίαν διήκουσε μαθήματα Φιλολογίας καὶ Φιλοσοφίας. Προσκληθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ, τότε Μητροπολίτου Κοζάνης, Εὐγενίου, ἐχειροτονήθη ἀρχιδιάκονος καὶ ὑπηρέτησε παρ' αὐτῷ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ θείου του. Τότε ἐλθὼν εἰς Κων/πολιν διωρίσθη διαδοχικῶς Προϊστάμενος Μ. Ρεύματος, Κοντοσκαλίου καὶ Φερίκιοϊ. Ἀκολούθως προσέλαβεν αὐτὸν ὡς Πρωτοσύγκελλον ὁ Μητροπολίτης Νικαίας Ἱερώνυμος. Ἐντεῦ-

θεν προήχθη τῷ 1906 εἰς ἐπίσκοπον Ἀμφιπόλεως. Κατὰ Σεπτέμβριον δὲ τοῦ 1913 Γερμανὸς ὁ Ε΄ προήγαγεν αὐτὸν εἰς Μητροπολίτην Σηλυβρίας. Τῷ 1926 Βασίλειος ὁ Γ΄ ἀνέδειξεν αὐτὸν Μητροπολίτην Κοζάνης, ἀλλὰ λόγῳ τῶν περιστάσεων μὴ δυνηθεὶς νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ Ἐπαρχίαν ἐζήτησε καὶ ἔλαβε πάλιν τὸν τίτλον Σηλυβρίας, τὸν ὁποῖον καὶ διετήρησεν ἐφεξῆς μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΡΩΗΝ ΜΕΤΡΩΝ ΙΩΑΚΕΙΜ

Τὴν 22αν τοῦ παρόντος μηνὸς ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος πρώην Μετρῶν Ἰωακείμ. Πλήρης ἡμερῶν προσετέθη εἰς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, ἀφοῦ εἰργάσθη ὡς πιστὸς στρατιώτης τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς πιστὸς οἰκονόμος τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ἀφιερώσας ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς τῶν πιστῶν, τύπος γενόμενος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἀναστροφῆς καὶ καλῶν ἔργων. Φιλάγαθος, ἤπιος, πρᾶος, ὁμιλητικώτατος πρὸς πάντας παρουσίαζε ὁ ἀείμνηστος τὴν εἰκόνα τοῦ ἀγαθοῦ ποιμένος. Ἡ ἀφιλοκέρδεια τοῦ ἱεράρχου θὰ μείνῃ παραδειγματική.

Τὰ κατὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν κηδείαν.— Ὁ θάνατος τοῦ ἀειμνήστου ἐπῆλθε τὴν 22αν τοῦ παρόντος μηνὸς περὶ ὥραν 2αν π. μ. ἐν Ἁγίῳ Στεφάνῳ, ὅπου ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐφησύχαζεν. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, μετὰ βαθείας λύπης ἀκούσασα τὸ ἄγγελμα τοῦ θανάτου, ἀνήγγειλεν τοῦτον τῇ Ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς αὐτῆς ἡμέρας, καθ' ἣν καὶ ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ κηδεία αὐτοῦ γένηται ἐκκλησιαστικῇ δαπάνῃ.

Κατὰ τὸ ὁρισθὲν πρόγραμμα, ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψάλη τῇ 23ῃ τοῦ μηνὸς περὶ ὥραν 13ην ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Ἁγίου Στεφάνου. Προεξῆρχεν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δέρκων Ἰωακεὶμ μετὰ τῶν Θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων Ἀβύδου Γερμανοῦ καὶ Ναζιανζοῦ Φιλοθέου. Τῆς κηδείας μετέσχον ὁ κλῆρος τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ, ὁ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, Μακροχωρίου καὶ ἄλλων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἀντεπροσώπευσεν ὁ Παν. Μ. Ἀρχιδιάκονος Γρηγόριος. Ἐκ τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων παρῆσαν οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολῖται Χαλκηδόνος Μάξιμος, Ἴμβρου καὶ Τενέδου Ἰάκωβος, Χριστουπόλεως Μελέτιος, καὶ Μύρων Πολύκαρπος, οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐκ τῶν ὀφφικιάλων ὁ Μ. Πρωτέκδικος Γ. Παπαδόπουλος καὶ πλῆθος λαοῦ. Τὸν ἐπικήδειον λόγον ἐξεφώνησεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἄμβωνος ὁ Παν. Δευτερεύων Μάξιμος. Ὁ νεκρὸς μετεφέρθη εἰς Βαλουκλῆ, ὅπου ἐδέχθη αὐτὸν ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Τρῳάδος Εὐστάθιος μετὰ τοῦ ἱεροῦ κλήρου. Ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐψάλη Τρισάγιον

κατὰ τὸ ὁποῖον ἐν συγκινήσει προσεφώνησε τὸν κοιμηθέντα ὁ ἐντιμολογιώτατος Ἄρχων Μ. Πρωτέκδικος Γ. Παπαδόπουλος. Τὰς ἐπιταφίους εὐχὰς ἀνέγνωσαν οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Τρωάδος Εὐστάθιος καὶ Ναζιανζοῦ Φιλόθεος.

Βιογραφικὸν σημείωμα.— Ὁ ἀείμνηστος Ἐπίσκοπος πρώην Μετρῶν Ἰωακεὶμ ἐγεννήθη ἐν Τατὰρ Παζαρτζικίῳ τῆς Φιλιππουπόλεως τῇ 23ῃ Ἀπριλίου 1834, ἐκ γονέων Παναγιώτου καὶ Σουλτάνης Σπάσογλου. Τὰ πρῶτα γράμματα διήκουσεν ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ ἀκολούθως ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Σχολῇ τῶν Σερρῶν, φοιτήσας αὐτόθι μέχρι τῆς Γ΄ τάξεως. Ὑπὸ διακαοῦς πόθου πρὸς τὴν διακονίαν τοῦ Χριστοῦ διαφλεγόμενος ὁ ἀοίδιμος, εἰς ἡλικίαν μόλις 18 ἐτῶν, ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ τότε Νύσσης καὶ εἶτα Χαλκηδόνος Καλλινίκου τοῦ Θωμάδη, μετονομασθεὶς εἰς Ἰωακεὶμ—ἐλέγετο Γεώργιος—πρὸς τιμὴν τοῦ ἀπὸ Κυζίκου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Ἰωακεὶμ τοῦ Β΄. Ὡς διάκονος τοῦ Μητροπολίτου Νύσσης Καλλινίκου διετέλεσεν ἐπὶ μίαν ἑξαετίαν, διδασκόμενος ἅμα ὑπὸ τοῦ τότε Ἀρχιδιακόνου καὶ μετὰ ταῦτα Δέρκων Καλλινίκου, τοῦ ὡς Ἐφέσου ἀποθανόντος, καὶ χρησιμεύων ὡς γραμματεὺς τῆς Μητροπόλεως. Ἐν ἔτει 1865 σταλεὶς ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Νύσσης εἰς ΚΠολιν, ἵνα εἰσαχθῇ εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης, ἠναγκάσθη, συνεπείᾳ τῆς χολέρας, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Πόλιν, ἀφοῦ διέτριψεν ἐν αὐτῇ ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους μῆνας. Ἐκ Νύσσης, μετὰ τὴν μετάθεσιν τοῦ Νύσσης Καλλινίκου εἰς Χαλκηδόνα, ἐπανέρχεται εἰς ΚΠολιν καὶ τῷ 1886 διορίζεται προϊστάμενος Ἁγίου Στεφάνου. Ἐπὶ Νεοφύτου τοῦ Η΄, ἤτοι πρὸ 42 ἐτῶν, χειροτονεῖται Ἐπίσκοπος Πολυανῆς καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν αὐτοῦ ἕδραν. Μετὰ 8ετῆ αὐτόθι ὑπηρεσίαν, ἐκ Δοϊράνης μετατίθεται εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Μετρῶν, ἣν ἐπὶ 9 ὅλα ἔτη θεοφιλῶς ἐποίμανεν. Ἀποσυρθεὶς δὲ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας, λόγῳ γήρατος, ἐγκατεστάθη ἐν Ἁγίῳ Στεφάνῳ περιθαλπόμενος ὑπὸ τῆς Μητρὸς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὅτε τῇ 22ᾳ τοῦ παρόντος μηνὸς παρέδωκε τὴν ὁσίαν αὐτοῦ ψυχὴν εἰς τὸν Πλάστην, διανύσας ἐναρέτως καὶ εὐσεβῶς τὸ μακρὸν τοῦ ἐπιγείου βίου αὐτοῦ στάδιον.

ΧΟΡΟΣΤΑΣΙΑΙ

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν εἰς τοὺς ἑξῆς Ναοὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς:

α΄) Εἰς τὴν Εὐαγγελίστριαν Βαφεοχωρίου τὴν 11ην τοῦ μηνός.

β΄) Εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον Ἐδιρνέ-καποῦ τὴν 18ην τοῦ μηνός.

γ΄) Εἰς τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνον Ὑψωμαθείων τὴν 25ην τοῦ μηνὸς καὶ

δ') Εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα Σταυροδρομίου τὴν 28ην τοῦ μηνός.

Κατὰ τὰς χοροστασίας ταύτας ἐκήρυξαν τὸν θεῖον λόγον εἰς μὲν τὸν Ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας Βαφεοχωρίου ὁ Πανοσιολογιώτατος Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Διάκονος Κύριλλος, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους Ναοὺς ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ Φιλόθεος. Τὸ πλῆθος τὸ ὁποῖον αὐθόρμητον συρρέει καὶ συνωθεῖται εἰς τὰς χοροστασίας ταύτας καὶ διαδηλοῖ αἰσθήματα ἀπεριορίστου εὐλαβείας καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν Ἐκκλησιαστικὸν Ἀρχηγόν του ἀποτελεῖ εὐοίωνον διαπίστωσιν βαθυτέρας ὁλονὲν προσηλώσεως πρὸς τὰ πνευματικὰ καὶ ὑψηλά.

ΚΑΝΟΝΙΚΑΙ ΑΔΕΙΑΙ

—Τυχὼν τῆς ἀδείας τῆς Ἐκκλησίας, ἀνεχώρησε τῇ 28 λήγοντος μηνὸς δι' ὑποθέσεις αὐτοῦ ἰδίας καὶ χάριν μελετῶν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως κ. Γεννάδιος. Ἡ Α. Σεβασμιότης θὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας, τὴν Κρήτην καὶ τὴν Σερβίαν.

—Παρεσχέθη συνοδικῶς τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Θυατείρων καὶ Ἐξάρχῳ Δυτικῆς Εὐρώπης κ. Γερμανῷ ἄδεια μηνιαία πρὸς μετάβασιν εἰς Ἑλλάδα περὶ τὰ τέλη προσεχοῦς μηνὸς Ἰουνίου δι' ἰδίας αὐτοῦ ὑποθέσεις.

—Ὁμοίως ἐχορηγήθη μηνιαία ἄδεια ἀπουσίας ἐκ τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Ρόδου κ. Ἀποστόλῳ διὰ λόγους ὑγείας.

ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

Ἀνεχώρησεν ἐπ' ἀδείᾳ περὶ τὰ τέλη παρόντος μηνὸς κατευθυνόμενος εἰς Γαλλίαν ὁ Διευθυντὴς τοῦ Α' Πατριαρχικοῦ Γραφείου Ἄρχων Μ. Πρωτονοτάριος κ. Χρῆστος Παπαϊωάννου.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΡΟΔΟΥ

Ἐξ ἀφορμῆς σχετικῆς αἰτήσεως τοῦ Σεβ. Μ/λίτου Ρόδου κ. Ἀποστόλου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἐν σχέσει πρὸς τὸν αὐτόθι τοπικῶς ἑορταζόμενον, ὡς καὶ ἐν Ὕδρᾳ, καὶ ἐν Νεομάρτυσι λογιζόμενον Κωνσταντῖνον τὸν Ὑδραῖον, καὶ ἐδηλώθη τῇ Α. Σεβασμιότητι ἀπαντητικῶς ὅτι πρᾶξις μὲν ἐπίσημος ἁγιοποιήσεως αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει, ἐφ' ὅσον ὅμως τοπικῶς ἤδη τιμᾶται οὗτος αὐτόθι, δύναται ἡ Α. Σεβασμιότης νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν σύστασιν καὶ ἰδιαιτέρας τοπικῆς ἐτησίου πρὸς τιμὴν αὐτοῦ πανηγύρεως.

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθησαν κατὰ τὸν παρόντα μῆνα, ἐκτὸς τοῦ Ἐξοχωτάτου Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Ἑλλάδος κ. Γ. Κονδύλη, περὶ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος ἐν σελ. 194 τοῦ παρόντος τεύχους, καὶ οἱ ἑξῆς :

—Ὁ νέος Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ρουμανίας κ. Κ. Κρέτσου. Τὸν ἀντεπεσκέφθη ἐκ προσώπου τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ Πρωτοσυγκελλεύων Μητροπολίτης Λαοδικείας Δωρόθεος.

—Ὁ οὔγγρος ἱερεὺς Drs E. Horvath de Békés.

ΥΠΟΤΡΟΦΙΑΙ

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφων εἰς Πολωνίαν ὁ αὐτόθι ὑπότροφος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Ἐμμ. Φωτιάδης, ἵνα ὑποστῇ τὰς ἐπὶ διπλώματι ἐξετάσεις αὐτοῦ, συμπληρωθέντος ἤδη τοῦ χρόνου τῶν Θεολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν.

Π. Κ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ Φιλόθεος διωρίσθη μέλος τῆς Π. Κ. Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς.

ΟΝΟΜΑΤΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

—Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἦγον τὴν ἑορτὴν τοῦ ὀνόματος αὐτῶν οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Σάρδεων καὶ Πισιδίας κ. Γερμανὸς καὶ Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος. Τὰς Αὐτῶν Σεβασμιότητας ἐπεσκέφθη καὶ συνεχάρη αὐτοπροσώπως ἡ Α. Θ. Παναγιότης.

—Αἱ Πατριαρχικαὶ εὐχαὶ καὶ τὰ συγχαρητήρια διεβιβάσθησαν καὶ πρὸς τοὺς ἑορτάσαντας ὁμοίως τὴν ἑορτὴν αὐτῶν Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἀμασείας κ. Γερμανόν, Θυατείρων κ. Γερμανόν, Καρπάθου καὶ Κάσου κ. Γερμανόν, Σερρῶν κ. Κωνσταντῖνον, Ἐδέσσης κ. Κωνστάντιον καὶ Κίτρους κ. Κωνσταντῖνον.

—Τῷ Θεοφ. Ἐπισκόπῳ Ἀβύδου Γερμανῷ, ἑορτάσαντι τὴν ὀνομαστικὴν αὐτοῦ ἑορτήν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη διὰ τοῦ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιακόνου Γρηγορίου.

—Κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα ἑώρτασε τὴν ἑορτὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὁ Ἄρχων Μ. Πρωτέκδικος κ. Γεώργιος Παπαδόπουλος, τὸν ὁποῖον ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη τηλεγραφικῶς.

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΙΣ

Λόγου γενομένου ἐν τῷ ἐνταῦθα ἡμερησίῳ τύπῳ περὶ τοῦ τίς ὁ ἀπαγγέλλων τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ἐν τῷ Πατριαρχικῷ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἱεροῖς ναοῖς, κατὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀναδημοσιεύεται ἐνταῦθα ἡ σχετικὴ περὶ τούτου ἰσχύουσα τυπικὴ διάταξις, ἔχουσα οὕτω κατὰ τὴν ἐπίσημον «Τυπικὴν Διάταξιν», ἥτις συνετάχθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ καθεστῶτος κελεύσει τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Ε´ καὶ ἐξεδόθη τύποις πατριαρχικοῖς ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1917:

«Τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, ὡς καὶ ἡ κυριακὴ προσευχή, ἀπαγγέλλεται ὑπὸ τῶν » ἀξιωματικῶν τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς κατὰ τὴν τάξιν τὴν ἐν τῷ γνωστῷ Συνταγ- » ματίῳ τοῦ Χρυσάνθου—ἐν ἀπουσίᾳ δὲ αὐτῶν ὑπό τινος τῶν ἱερέων—, ἐν δὲ τοῖς » ἐνοριακοῖς ναοῖς, ἐν ἀπουσίᾳ τῶν ἄνω ἀναφερομένων, τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, » ὡς καὶ ἡ κυριακὴ προσευχή, δέον νὰ ἀπαγγέλληται ὑπὸ ψαλτῶν φερόντων ἀρχιε- » ρατικὴν χειροθεσίαν.»

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΣΙΑΣ

Σχετικῶς πρὸς τὴν ἐν Ρωσσίᾳ ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ὑπάρχει ἡ λίαν ἐντυπωτικὴ εἴδησις ὅτι ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνησις ἀπένειμεν ἀμνηστείαν εἰς τοὺς ἐν ἐξορίᾳ τελοῦντας Ἱεράρχας καὶ κατωτέρους κληρικοὺς ἀμφοτέρων τῶν μεγάλων αὐτόθι Ἐκκλησιαστικῶν μερίδων. Κατὰ τὰς αὐτὰς πληροφορίας οἱ ἀμνηστευθέντες ἐπανέκαμψαν εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν, τὸ γεγονὸς δὲ προὐκάλεσε μέγαν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ ἐν Ρωσσίᾳ.

Αἱ ὡς ἄνω πληροφορίαι—ἐὰν εἶναι ἀπολύτως ἀκριβεῖς—ἀναμφιβόλως θὰ προξενήσωσι βαθεῖαν χαρὰν καὶ ἀνακούφισιν παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις Ἐκκλησιαστικοῖς Κύκλοις καὶ τῷ καθόλου χριστιανικῷ κόσμῳ.

ΕΚΔΟΣΙΣ

Ὁ Βίος καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ

Ἀρχιμανδρίτου Θεοφίλου Α. Σπυροπούλου.

Ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου Θεοφίλου Α. Σπυροπούλου, Καθηγητοῦ τοῦ τέως ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικοῦ Σεμιναρίου «Ἅγιος Ἀθανάσιος» καὶ Ἐφημερίου τῆς ἐν Worcester Mass Ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἐξεδόθη πρό τινος εἰς τόμον ἐκ πεντακοσίων σελίδων ***Ὁ Βίος καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ***, βιβλίον τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, θέλει προσπορίσῃ πολλὴν ψυχικὴν ὠφέλειαν εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας αὐτό. Τὸ ἔργον στηρίζεται ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἐξ αὐτῆς ἐκπηγάζει. Δὲν εἶναι προχειρολογία, ἀλλὰ συστηματικῆς μελέτης ἀπαύγασμα. Ἔχει ἐπιστημονικὴν ἑνότητα, καὶ ἐξηγεῖ τὴν ἑνότητα τῆς θείας διδασκαλίας καὶ τῶν θαυμασίων ἔργων τοῦ Κυρίου. Τὸ βιβλίον δὲν ἔχει φανατισμόν. Ἔχει γαλήνην καὶ δύναμιν. Δὲν νοθεύει τὴν ἀμίαντον διδασκαλίαν τοῦ οὐρανίου Διδασκάλου. Ἑκάστη σελὶς αὐτοῦ δονεῖται ἀπὸ τὴν χαρὰν ὅτι ὁ Θεὸς ἐνεσαρκώθη, καὶ ἔζησε μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους ὁ Ἰησοῦς, ἡ πηγὴ ἀρρήτου πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς.